

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Julen 1958

Status

Hans

Pris 2:50

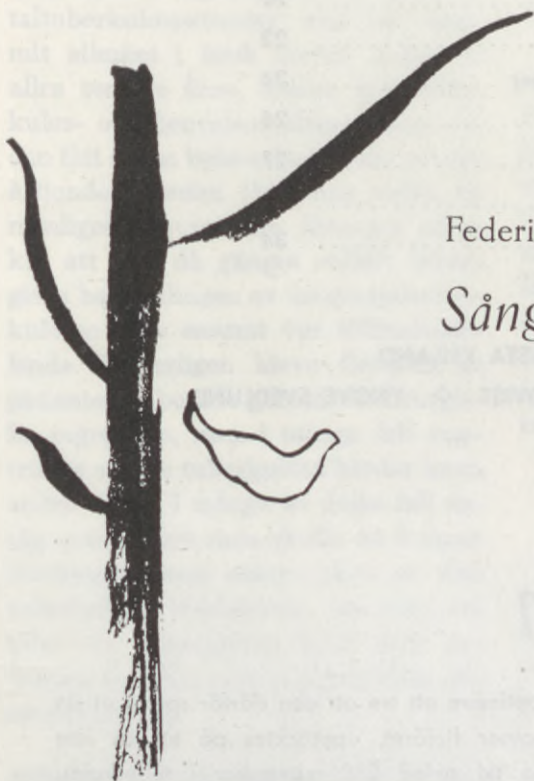
Federico Garcia Lorca

Sång om de mörka duvorna

I lagerträdets lövverk
såg jag två mörka duvor.
Den ena var solen,
den andra var månen.
— Små grannar, sade jag till dem,
var är min grav?
— I min svans, sade solen.
— I min hals, sade månen.
Och jag som vandrade
med jorden vid min livrem
såg två örnar av marmor
och en naken flicka.
Den ena var den andra
och flickan var ingen.
— Små örnar, sade jag till dem,
var är min grav?
— I min svans, sade solen.
— I min hals, sade månen.
I lagerträdets lövverk
såg jag två nakna duvor.
Den ena var den andra
och båda var ingen.

Tolkning av Arne Häggqvist

Teckning: Ove Dahlstrand

Nr 10 * 1958

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER
Redaktör: ÅKE ROOS
Ägare: DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND
Kocksgatan 15, Stockholm
Postgiro 95 00 11
Tel. 41 39 99 och 44 40 40 (växel)

Status
RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kontrollmärke
lagligen skyddat

Prenumerationspris:
Helår 10 kr, halvår 5:50

INNEHÅLL

FEDERICO GARCIA LORCA: Sång om de mörka duvorna (dikt)	4
OLA OBRANT: Rävlanda sanatorium	5
SVEN STOLPE: Boken om "dödens väntrum"	6
ERIK RANSEMAR: När Scheherezade sågs på Chalmers	8
HERR SANDBERG: Våra gamla julseder och så	11
NICOLAI TICHONOV: Hämnaren (novell)	12
SVEN O. BERGKVIST: Fågelvägen (novell)	14
JUAN RAMON JIMÉNEZ: Löven (prosadikt)	16
BANG (Barbro Alving): Nyårsbekännelse	17
OVE EKELUND: Jultomten och Pelles lögn (novell)	18
JOHANNES GILLBY: Blekingeskalden Thelander	20
ERIK NYHLÉN: Att vara turist i England	22
STURE WAHLSTRÖM: Jimmu-Tenno, Hirohito och Nippons söner	24
GUNNAR HÖRBERG: Trollet Snuff-Snuffs mänresa (barnsaga)	26
JULSALONGEN (skämtteckningar)	27
JULENS BILDKORSORD	32
GÖSTA KNUTSSON: De nio dikterna (pristävling)	34

ILLUSTRATÖRER:

OVE DAHLSTRAND ♦ ALF HALLBERG ♦ GÖSTA KRILAND
BETH LAGERLUND ♦ HERR SANDBERG ♦ ELSIE-BRITT STENQVIST ♦ YNGVE SVEDLUND

OMSLAG: BJÖRN HINDERS

Tuberkulosen

är inte längre den skräckinjagande sjukdom som den varit, men det är falsk optimism att tro att den därför spelat ut sin roll som allvarlig folksjukdom. Enligt den senaste svenska statistiken, som avser fjolåret, upptäcktes på ett år inte mindre än 5.071 nya fall av tuberkulos, därav 3.445 lungtbc. Under samma tid avled 580 människor i tuberkulos. I dispensärernas register finns ännu över 65.000 personer bokförda som tbc-sjuka, och ca 53.000 av dem lider av lungtuberkulos. Dessa siffror bevisar att de lungsjukas organisationer fortfarande har en stor uppgift att fylla.

Under det kommande året vill De Lungsjukas Riksförbund och dess lokalföreningar medverka till större förståelse hos såväl offentliga verk som privata arbetsgivare för arbetstagare som handikappats av lungsjukdomar. Vi vill också arbeta för bättre sjukförsäkringsförmåner för de långvarigt sjuka, som f. n. behandlas styvmoderligt av sjukförsäkringslagen. Till våra angelägna uppgifter hör dessutom att kämpa för sådana lagändringar att de lungsjukas — liksom de övriga handikappades — invalidpensioner och sjukbidrag från pensionsstyrelsen får utbetalas utan behovsprövning. Låt oss även nämna att resurserna för omskolning och skyddad sysselsättning bör utökas väsentligt.

Vi hoppas på fortsatt förståelse för våra strävanden och önskar läsekretsen en

God Jul och Gott Nytt År

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

STATUS REDAKTION

Rävlanda sanatorium

RÄVLANDA SANATORIUM är ett för svenska förhållanden unikt sjukhus. Där mottagas och behandlas nämligen patienter från hela landet vilka lida av urogenitaltuberkulos, dvs. tuberkulos i njurar, urinvägar och genitalorgan. Den sanatoriemässiga vården av dessa patienter är en ganska ny företeelse och Rävlanda öppnade sin första avdelning för urogenitaltuberkulos för 10 år sedan. Inför tioårsjubileet vill denna lilla artikel berätta om tillkomsten av detta nya område för svensk tuberkulosvård och om några av de erfarenheter som vunnits under de gångna åren.

Det är ett ganska egendomligt förhållande att sanatorievård av urogenitaltuberkulospatienter icke har kommit allmänt i bruk förrän under de allra senaste åren, medan lungtuberkulos- och bentuberkulospatienter redan fått sådan behandling under många årtionden. Redan för länge sedan ha nämligen förutseende kirurger påpekat att den då gängse enbart kirurgiska behandlingen av urogenitaltuberkulosen icke ensamt var tillfredsställande. Visserligen blevo flertalet av patienterna botade genom de kirurgiska ingreppen, men i många fall uppträdde senare tuberkulösa härdar inom andra organ. I många av dessa fall ansåg man då att man skulle ha kunnat förebygga dessa senare skov av den tuberkulösa infektionen om man vid tiden för operationen hade givit patienten en riktig allmänbehandling, dvs sanatorievård.

Docent Ola Obrant

Docent OLA OBRANT
skriver om
specialsjukhuset
för
urogenital-tbc

Även i de skandinaviska länderna höjdes röster för att patienter med urogenitaltuberkulos sålunda skulle komma i åtnjutande av sanatorievård; den finländske kirurgen Runeberg uttalade sig t. ex. bestämt för sådan vård då Nordisk kirurgisk förening behandlade frågan år 1925. Det skulle emellertid då dröja ännu många år innan behovet av denna form av behandling blev mera allmänt accepterat.

Den svenske pionjären på området, nuvarande professorn i kirurgi vid Göteborgs universitet, Einar Ljunggren, hemställde i en skrivelse till medicinalstyrelsen år 1939 att "medicinalstyrelsen måtte taga under övervägande att förverkliga önskemålet om anskaffande av vårdplatser för efterbehandling av patienter som opererats för urogenitaltuberkulos". Ljunggrens framställning föranledde emellertid icke någon styrelsens åtgärd.

Frågan hade däremot uppmärksamats av Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos, och 1943 tillsatte Nationalföreningen en kommitté som fick i uppdrag att utreda den lämpligaste organisationen av urogenitaltuberkulosens behandling i Sverige. Ljunggren ingick som medlem i kommittén, och på dennas uppdrag företog han 1946 och 1947 resor till ett flertal europeiska länder för studium av hur vården av urogenitaltuberkulos där var organiserad. Under Ljunggrens ledning öppnades därefter år 1948 den första specialavdelningen för urogenitaltuberkulos på Rävlanda.

Rävlanda sanatorium byggdes ursprungligen som barnsanatorium, men genom barntuberkulosens mycket kraftiga tillbakagång kunde platser där frigöras för vård av urogenitaltuberkulospatienter.

Nationalföreningens kommitté avgav sitt betänkande år 1954 och anslöt sig då till uppfattningen "att den moderna behandlingen av urogenitaltuberkulos, baserad på allmänbehandling inklusive kemoterapi, som förr eller senare i regel kombineras med kirurgiska ingrepp, visat sig överlägsen den äldre, rent kirurgiska behandlingen." Vid denna tidpunkt hade det förutom på Rävlanda sanatorium också beretts vårdplatser för patienter med urogenitaltuberkulos på Stenby sanatorium utanför Stockholm; på detta sanatorium dock endast för patienter från Stockholms stad. Kommittén ansåg sig icke böra föreslå att ytterligare slutna anstalter för vård av urogenitaltuberkulospatienterna skulle inrättas utan ville "i stället förordas, att på lämpliga sanatorier där samarbete med urolog eller annan på området intresserad kirurg kan ordnas, patienter med urogenitaltuberkulos systematiskt mottagas".

Kommittén fann det dock vara värdefullt om patienter icke endast från Göteborg och Stockholm utan också från landet i övrigt i erforderlig omfattning kunde vårdas på de redan befintliga specialavdelningarna. Göteborgs sjukhusdirektion har också ställt platser till förfogande på Rävlanda sanatorium för patienter från hela landet och den ursprungliga lilla avdel-

(Forts. sid. 10)

Professor Einar Ljunggren, den svenske pionjären i fråga om sanatorievård åt urogenitaltuberkulösa

Boken om "dödens väntrum"

Av SVEN STOLPE

I DÖDENS VÄNTRUM var min första roman, och den skrevs på tämligen precis tre veckor sommaren 1930. Jag hade som gymnasist och student aldrig haft en tanke på att skriva skönlitteratur; jag trodde, att vetenskapen var min genre.

En tidig sommardag hade jag stämt möte med min bror, som numera är en mäktig bokförläggare, på restaurang Carlton i Stockholm; när han dröjde något, beställde jag in en flaska Bour-gogne som jag stillsamt började tulla. Han kom emellertid av någon anledning aldrig. Jag blev då nödsakad att ensam dricka ur hela flaskan, vilket inte vållade några större svårigheter. Hemkommen — jag delade med tre kamrater en sexrumsvåning med bebetjänt (!) i det närmaste mitt emot Carlton på Kungsgatan — satte jag mig i ensamheten ned, något rörd av det myckna och goda vinet, och skrev i en stor fart tre romankapitel, som framkallade min egen stora belåtenhet. Dagen därpå försökte jag vid det gemensamma morgonteeet läsa upp mästerverket för de minst sömniga kumpanerna. Ingen visade något större intresse. En frågade vänligt, om jag hade blivit tokig som trodde jag kunde skriva böcker alldeles själv. Var det inte bättre att jag fortsatte att skriva om andras? Min bror såg redan då precis ut som en bokförläggare — sur och misstrogen. Och mycket sömnig.

Dag Hammarskjöld som kritiker

Jag fick en lätt chock, men jag visste ju att alla former av erkännande, att icke tala om lovord, var bannlysta i detta barska lag. Jag for samma kväll ut till Sigtuna, där jag käckt fortsatte. Jag trodde visserligen inte alls, att jag var någon diktare, men jag råkar av naturen vara tämligen envis, och här fanns i alla fall en sak som var påbörjad och som måste slutföras — på ett eller annat sätt.

Jag satt i ett rum på nedre botten av en flygel i Sigtunastiftelsen, lät grammofonen spela och slog på min maskin. Ibland gick en ung student förbi utanför — med ett juridiskt kompendium i handen. Det var dåvarande fil. lic. Dag Hammarskjöld, som då snabbt läste in en jur. kand. Jag blev ganska tagen av hans begåvning och överlägset aristokratiska och vänliga väsende och antecknade i min dagbok, att han var "ratio pura" och med säkerhet den mest begåvade yngling jag mött i min generation. Han kunde stanna utanför fönstret, titta in och leende säga:

— Hur många sidor har du ljugit ihop idag då?

Han var också den förste som fick höra ett par av kapitlen högläsa; jag minns särskilt, att han med intresse lyssnade till bilden av fadern-officeren i boken och antydde, att han hade haft en far som delvis uppvisade samma karaktärsdrag. Jag minns också att

Sven Stolpes kanske mest kända verk, romanen "I dödens väntrum", spelar som bekant i sanatoriemiljö. Författaren berättar här, med många intressanta detaljer, om vad som låg bakom denna hans ungdoms succéroman. Bl. a. träffade han på Agra sanatorium Finlands senare president Paasikivi, Greklands diktator general Metaxas och författarna Gerhardt Hauptmann och Hermann Hesse.

han — men det kan ha varit något senare — på tal om ett mycket ömkligt mänskligt motiv, efter en stunds tystnad med låg röst sade:

— Ja, naturligtvis kan det behandlas i dikt, som allting annat. Men i så fall bara med den största ömhet...

Jag hade inte riktigt hört någon annan ung man i min bekantskapskrets tala om litteratur på det viset.

"Rena filmromanen"

Jag hade året före (alltså 1929) gett ut en liten essaysamling, "Två generationer", som väckte ett alltför stort uppseende. Det enda märkliga var att jag vågade ta den religiösa kampen hos de unga diktarna på allvar och gav en första sammanfattande bild av den religiösa problematiken hos Pär Lagerkvist och Erik Blomberg; jag var kanske också den första unga kritikern som förde in Söderbloms tänkande i den litterära diskussionen. Denna bok hade utkommit hos Johan Hansson på Natur och Kultur; jag gick alltså till honom också med det nya manuskriptet. Det lästes av honom, hans dåvarande hustru och Georg Svensson, som den gången ännu inte kommit till Bonniers. Jag fick höra en nästan oöverskådlig serie reservationer och hummande. Att boken inte skulle bära sig, var uppenbart. Den hade också mycket stora svagheter.

Vecka efter vecka gick. Inget besked kom. Mitt mod smalt. Naturligtvis var romanen usel. Manuskriptet kom tillbaka med ironiska utropstec-ken här och var.

Sven Stolpe
på Agra
sanatorium
1927

Jag visade det för den unga dam, som något senare skulle bli min hustru. "Skall hon föreställa jag, den där förfärliga människan?" frågade hon om en av bokens som jag tyckte mest vinnande figurer. "Det är ju rena filmromanen".

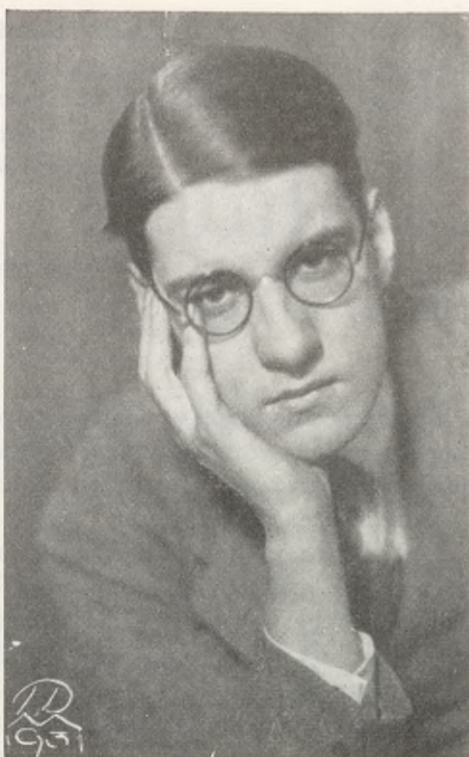
Jag svarade ilsket, att jag skrivit en alldeles förträfflig bok och att det var förvånande hur illa det stod till med det litterära omdömet i vissa kretsar. (Jag var i själva verket ytterst osäker.) Till sist gick jag i alla fall upp till Bonniers förlag med manuskriptet. I en handvändning var det antaget, med dämpade lovord, bl. a. av seniorchefen, den fine Karl Otto Bonnier. (I samma ögonblick ville Johan Hansson ha boken.) Varpå jag omedelbart gick i landsflykt.

Möte med Hjalmar Bergman

Jag hade nämligen redan då hunnit reta majoriteten av landets kritiker och anade vad som skulle komma, om jag själv gav ut en skönlitterär produkt. Jag mötte i Köpenhamn Hjalmar Bergman, rätt omtöcknad, vacklande, mitt på förmiddagen. Vi stämde möte på ett hotell, men han kom inte på uppgiven tid. Han dog på nyåret, långt senare fick jag ett litet brev från honom, som följt mig runt halva Europa, där han spöklikt frågade — liksom från Hades: — "Varför kommer du aldrig?"

I Lund hade jag sökt upp Hjalmar Gullberg, som jag redan då dyrkade, och fick av honom en del hotelladresser.

Jag fortsatte ned till Schweiz och erinrade mig på nedvägen, hur jag några

Sven Stolpe år 1928

år tidigare febrig rest ned till Agra sanatorium vid Lugano och då blivit på det älskvärdaste sätt uppmuntrad och hjälpt av en för mig främmande, grann och blixtrande begåvad juris professor vid Stockholms högskola, som hette Birger Ekeberg; han hjälpte mig lyfta mina väskor, när han hörde att jag var lungsjuk.

Upplaga på 150.000

Nu hade några år gått och jag inbillade mig, alldeles felaktigt, att jag var frisk. Jag hade lust att besöka mitt gamla sanatorium, i vars miljö min roman spelade. Jag mötte där några

gamla kamrater, bl. a. min f. d. rums-kamrat Siegfried Huber, då en ung teologisk student, nu professor och berömd för många lärda arbeten, särskilt en till många språk översatt bok om Inkakulturen. I min bok heter han Siegfried Walter. Under världskriget fick jag ett brev, undertecknat med hans romannamn — han hade flytt undan en kyrkoförföljelse i Bayern och befann sig i Schweiz. Jag inbjöd honom att komma och bo hos mig i Sverige, men naturligtvis kunde han inte ta sig dit. Han for i stället till Sydamerika och vistades där åtskilliga år. När jag nu mötte honom, gick han fortfarande kvar på mitt gamla sanatorium, litet tungsint och allvarlig. Han trodde inte riktigt, att jag var frisk. Han hade rätt.

Jag for ned till Italien, blev där febrig, fick ligga en vecka i Menaggio i ett kallt hotellrum, tog mig emellertid ned till Venedig och därifrån per båt till Atén. Jag sov på däck och delade sjömännens mat och vin. Framkommen var jag mycket illa däran. I full feber och genomsvettig besteg jag Akropolis och hade svårt att släpa mig hem.

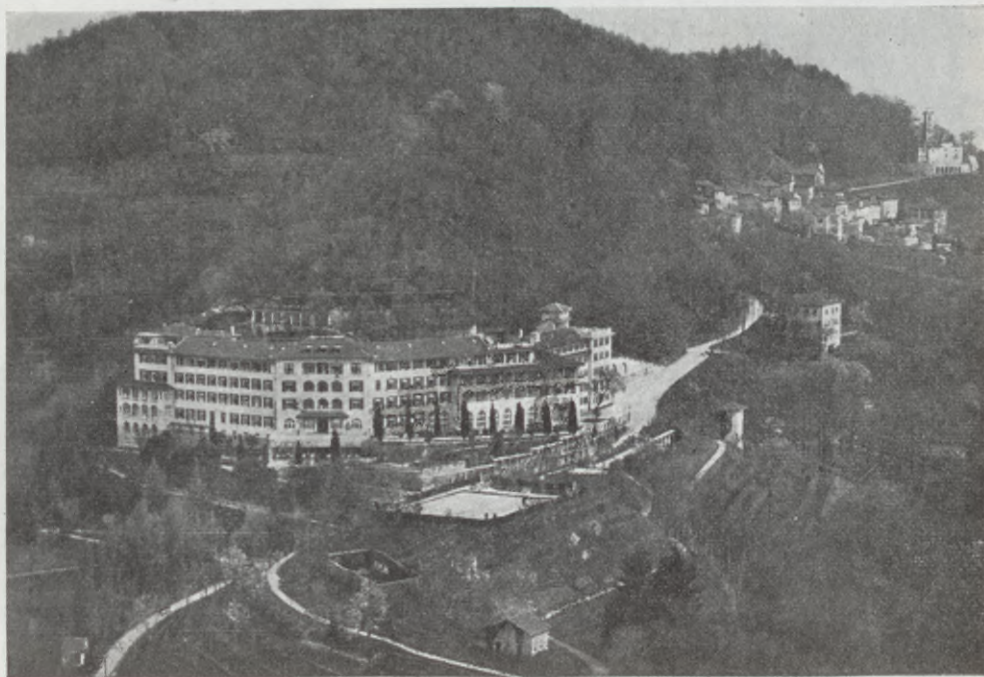
Hemfärden genom Jugoslavien, Ungern, Österrike blev krävande. I Berlin mätte jag en aning bättre. På ett hotell fick jag i min hand ett gammalt nummer av Svenska Dagbladet, där jag fann en stor annons: "Seger över hela linjen för I dödens väntrum." Med mycket vänliga ord bl. a. av en gammal motståndare, Torsten Fogelqvist i Dagens Nyheter. I sin recension uppmanade han mig att aldrig bli katolik: "Låt inte den flamman osa, hr Stolpe, och tänd inga katolska vaxljus med den, ty ni är född protestant..." Jag lydde inte heller denna gång Torsten Fogelqvists råd.

Boken blev en framgång och har fortsatt att utgå i den ena upplagan efter den andra; f. n. torde den ha hunnit betydligt över 150.000-strecket. Den föreligger denna gång något litet justerad — vissa språkliga vändningar förefaller mig numera olidliga, och jag har strukit en del superlativer och andra försvagande ord.

Fru Paasikivi patient

"I dödens väntrum" skrevs alltså några år efter att jag själv legat på sanatorium (1927—28), och naturligtvis är mycket i den överensstämmande med verkligheten. Ändå finns i mina dagböcker mycket som aldrig kom med. Bl. a. fanns på sanatoriet en gre-

(Forts. sid. 33)

En vy av Agra sanatorium i Schweiz

När Scheherezade sågs på Chalmers

ERIK RANSEMAR berättar om spex

NÄR NAGON göteborgsk nöjeskrönikör, om låt oss säga femtio år, kommer att kåsera om det glada 50-talets nöjesliv i staden vid västkusten kommer han inte att kunna undgå att ta med chalmeristerna.

Han kommer att minnas dem för två saker, dels kortegen som vandrade genom staden varje valborgsmässöafton och som förorsakade den hedervärda poliskåren dess arbetsammaste dag under hela året, dels spexen som skänkte stadens medborgare några glada aftnar varje år.

Kortegen har gamla anor och är en så specifik företeelse att krönikören får svårigheter att sortera in den under nöjeslivets mera regelbundna sidor. Spexen däremot faller — trots sina många gånger gränsöverskridande tendens — helt under begreppet sång och musik.

Det dröjde ganska länge innan spexet fick hemortsrätt i Göteborg. Sporadiska framträdanden hade under årens lopp förekommit men inte förrän år 1947 blev spexandet till en tradition och ett årligt återkommande äventyr — ett äventyr där både spexmakarna och publiken var lika ovissa om slutet.

Vi skall inte ge oss in på några spekulationer om vad det berodde på, att inte spexen fick ett eget liv i Göteborg förrän fram i modern tid, men man får väl betrakta det som både symptomatiskt och anmärkningsvärt att det just var teknikens män som inte bara tog upp utan också — det är omvittnat av förstäsiggåarna — förnyade spextraditionen.

Göteborgarna lär vara kända för att vara vitsiga, roade av ordlekar och ordvändningar. Följaktligen borde chalmersspexen innehålla en hel del dylika ingredienser. Det gör de också även om man inte hör så mycket av det när man tar del av deras föreställningar, men det torde bero på att man skrattar ihjäl en del goda repliker för att inte tala om hur mycket av versernas espri som drunknar i det vokala

välljudet och den högt uppdrivna sångkonst — där man inte ens drar sig för att exekvera kvartetten ur Rigoletto — som man excellerar i.

Vid en genomläsning av spexen får man en god uppfattning om textunderlagets kvickhet och spiritualitet. Denna möjlighet att stifta bekantskap med spexen har göteborgarna i år, ty chalmersisterna har begått sitt 10-årsjubileum som spexare med att ge ut en kavalkad av vad man givit under denna tidsperiod. Det har blivit en bok som man läser med glädje inte bara för återupplivandets skull utan lika mycket för dess sobra utförande och stilrena uppläggning. Där finns de färgglada affischerna och där finns rollporträtt som enbart de lockar till småleenden.

Det första man vid en genomläsning fäster sig vid är hur överlägset sångtexterna står över dialogpartierna även om det naturligtvis glimtar till av kvicka inpass och halsbrytande ordlekar i dialogerna. Men sångtexterna är faktiskt värda en mäsas.

Spex är ju som väl var och en vet en lagom respektlös blandning av parodier, historiska omvärderingar och lån från opera- och operettmusiken spelad och framförd av idel män med sköna och starka stämmor och röster.

Den största risken vid författandet av spex är att det parodiska tar överhanden. Detta har chalmersisterna nästan alltid lyckats undvika och det är beundransvärt.

I spexet Caesarion — det anses vara det bästa av dem alla — som uppfördes 1950 finns en visa som kan tjänstgöra som exempel på denna förmåga att undvika att falla i parodiens fallgropar. Här finns en blandning av Geijer, Lenngren, Burns och gamla dryckesvisor, men man har lyckats fånga en folkviseton som utan tvivel är äkta. Visan bygger på problem som var aktuella de åren den skrevs, sexuallektionerna i skolan. Elegantare än här kan inte ens radions Torsten Wickbom förmedla kunskaper om detta ömtåliga ämne.

Ali sitter på marknadsplatsen och skryter för Hassan om sina kvinnoeskapader. Ur spexet "Scheherezade"

SOM LITEN PILT

Mel. Nicolai: *Muntra fruarna, dryckesvisa*

Som liten pilt vid min moders bröst
hopp hejsan, jag minnes det nog,
så allvarsamt och så seriöst
en botanisk lektion
utav henne jag tog.
Hej, sade morsan då,
nu ska du höra få,
vad livet är.
Blomman har ståndar och pistill
sen hjälper bin och humlor till
och nästa vår
en ny blomma står.

Så växte jag upp till stadgad karl
hopp hejsan, jag minnes det nog.
Ren 14 år tror jag visst att jag var
när jag satt med min far
och drack öl på en krog.
Hej, sade farsan då,
nu ska du höra få
vad livet är.
Flickan har ögon näsa mun,
byst har hon trind och lagom rund
och längre ner
två slanka ben vi ser.

Och jasså och jaha jag svarade då
hopp hejsan, jag minnes det nog.
Men en sak det är som jag ej kan förstå,
ty den frågan hur jag
kom till jorden mig slog.
Hej, sade farsan då
nu ska du höra få
vad livet är.
Tänk först på blommorna de små,
sedan på mänskor två och två.
Det är lika dant!
Ja, det är lika dant!

Genom att alla roller spelas av män innehåller spexen naturligtvis mycket anspelningar och frivoliteter. Kärleken lever och dör med snabbheten hos ett reaplan och att ett av chalmersspexen handlar om Scheherezade och är en frikostig hyllning till skönheten och behaget är bara vad man kan vänta

sig av folk som är vana att hantera räknestickan. Här sjunger Ali Ben Ali, tjuv, och Kung Shah Zamans jakbroder, om kvinnan och man kan förmoda att Ernst Rolf skulle ha varit själv glad, om han hade fått lansera denna sång i någon av sina lyxrevyer.

VILL DU EN VACKER KVINNA TJUSA

Mel. Offenbach:

Sköna Helena, Paris entréång

Vill du en vacker kvinna tjusa
finns det många tusen sätt.
Olika kvinnor, mörka, ljusa,
alla kan man fånga lätt.
Hej och hopp! Flickor att fånga
finns det fler än du tror, min vän.
Hej och hopp! Korta och långa,
skapta för att roa män,
skapta för att roa män!

Är hon mera avancerad
vänta ej nån längre stund!
Var då fräck och ogenerad!
Tryck en kyss på hennes mund!
Ja, så skall du kurtisera.
Gör du det, så går det bra.
Hon kan inte retirera,
du får allt vad du vill ha.
Första kyssen följs av flera
om du kysser som du ska.
om du kysser som du ska,
om du kysser som du ska!

De historiska omvärderingarna förekom i spexen långt innan professor Weibull i Lund satte igång med att omvärdera den svenska historien. Men i spexen har man inte stannat vid att omvärdera de svenske, där har man vandrat långt utanför gränserna både i rum och tid — många gånger har man gått längre tillbaka i tiden än vad som kan tänkas. I chalmersspexet Statyerna (1957) är man ända tillbaka till

tiden för tankens födelse (det var nere i Grekland naturligtvis) och i Demostenes aria omvärderar man kiselstenarnas betydelse för blivande talare och oratorer.

DEMOSTENES ARIA

Mel. Mozart: Trollflöjten, Papagenos aria

Som barn jag blev besviken
när jag i vaggan satt,
och fann att retoriken
jag ej begrep ett skvatt,
jag ej begrep ett skvatt,
jag ej begrep ett skvatt.

Jag tänkte som så att på slarv väl
berodde min tystnad som parvel.
Jag var ju så liten och spröd
men fick ej nån hjälp i min nöd.
Jag var ju — en liten — en parvel
så hjälplös, så liten, så spröd,
men fick ej någon hjälp i min nöd,
någon hjälp i min nöd,
någon hjälp i min nöd.

Föräldrars fel och brister
i arv man lätt kan få.
Om fadern är minister
får sonen svårt att gå,
får sonen svårt att gå,
får sonen svårt att gå!

Min far trodde på alkemien,
men hörde nog ej till genien.
Att tuga han trodde gav guld,
han teg för sin vetenskaps skull.
Och jag var — en liten — en parvel
som fostrades upp av miljön
och vetenskapliga rön,
rätt så skapliga rön,
rätt så skapliga rön.

Min mor var ej orator,
o nej hon var så strikt.
Som socialkurator
hon hade tystnadsplikt,
hon hade tystnadsplikt,
hon hade tystnadsplikt.

Av födsel och ohejdad vana
jag rösten ju aldrig fått dana.
I skolan examen blev knapp,
i lumpen där blev jag atrapp.
Alltsedan — som liten — en parvel
som lessen i vaggan sin satt
har grekiskan spelat mig spratt,
har spelat mig spratt,
har spelat mig spratt.

Omvärderingarna är ju ingenting annat än ett försök att finna en ny sanning, den enda och rätta sanningen om de historiska förhållandena.

Hur väl man har iakttagit denna princip vid källforskingarna ger oss chalmersisterna ett klart exempel på vid författandet av spexet Anna. Vid de intensiva forskningarna som författarna bedrev på Dicksonska kom man till det överraskande resultatet att Kung Ludvig XIII av Frankrike aldrig varit i besittning av ett eget kungssord, en nog så viktig sak för en konung då detta många gånger är det enda han har att överlämna till eftervärldens historiker.

Det enklaste hade nu varit att uppfinna ett kungssord för Ludvig, men då hade man ju övergivit sanningen och kommit in på hypotetiska vägar. Problemet löstes elegant och smärtfritt, man lät Ludvig sjunga en Kungssordsvisa, där efterföljarnas kungssord analyseras. Nog var väl Ludvig en framlynt konung. Här följer några verser, som kan sjungas till melodien Den glade kopparslagaren.

"L'état c'est moi" som min son ska säga snart.
(Långt från äppelträdet faller ingen äppelkart!)
Att beskatta staten det leder ingen vart,
det är klart uppenbart för nationens
lejonpart!

"Après nous le déluge!" min käre
dryckesbror
som min sonsonson sa när han kysste
Pompadour.
Promiskuiteten står just nu i sitt flor,
så min synd den är nog knappast mer än
medelstor!

"Paris vaut une messe!" sa far, en glad garcon,
när han kom till stan med ett andligt
nageltrång,
och Paris á nuit uti gränder och salong
kan va värt en predikan av kärringen
Bourbon!

◇

Den som efter dessa smakprov av vad ett spex kan innehålla känner sig hågad att sätta ihop något liknande (några bättre bör ni inte reflektera på) har bara att gå till boken Chalmersspex och läsa den avdelning som heter "Så satt vi där" och som inleder varje spexavsnitt.

De tre musketörerna figurerar i chalmersspexet "Anna"

RÄVLANDA...

(Forts. fr. sid. 5)

ningen på 27 sängar har behövt utökas mer och mer och nu användes hela sanatoriet med 80 platser enbart för patienter med urogenitaltuberkulos. Sanatoriet har för närvarande karaktären av ett annex till Sahlgrenska sjukhusets kirurgiska klinik I.

Sanatoriet är beläget 45 kilometer från Göteborg. På sanatoriet sker den medicinska behandlingen före och efter alla operativa ingrepp, vilka där- emot alltid utföras i Göteborg. Likaså utföras alla röntgenundersökningar och cystoskopier vid modersjukhuset i Göteborg. Att sanatoriet är så avlägset från Göteborg trodde vi till en början skulle vara en nackdel, men det har tvärtom visat sig vara en viss fördel. Tågresorna in till göteborgssjukhuset i och för de rutinmässiga undersökningarna ha vanligen uppfattats som ett angenämt avbrott i sanatorierutinen, vilket patienterna ingalunda beklaga sig över. Vi tro också att det förhållandet att inga svårt sjuka patienter behöva vårdas på sanatoriet, utan att sådana istället få vård på kirurgiska kliniken i Göteborg bidrager till att en ljus och lätt stämning kan hållas bland patienterna på sanatoriet.

Sedan avdelningen för urogenitaltuberkulos öppnades på Rävlanda sanatorium har den antituberkulösa kemobehandlingen utvecklats till den för närvarande mest betydelsefulla faktorn i tuberkulosbehandlingen. Enligt vårt förmenande minskas icke betydelsen av sanatorievård genom kemobehandlingen, utan tvärtom. Alla de värdefulla preparat som numera kunna användas i den medicinska behandlingen hämma tillväxten av tuberkelbakterierna, men vi kunna icke räkna med att bakterierna dödas. Kroppens egna försvarskrafter måste därför slutgiltigt besegra den invaderande bakterien, och för att understödja denna process känna vi ännu icke någon annan behandlingsmetod än sanatoriekuren, sådan den utformats på våra lungsanatorier.

Vården måste, beroende på sjukdomens natur, bli mycket långvarig, ytterst sällan räkna vi med att njurtuberkulosfall kunna utskrivas efter mindre än ett års behandlingstid. Detta förhållande, liksom att patienterna oftast bli fullständigt besvärsfria genast

Rävlandas 80 patienter har tre olika dagrum till sitt förfogande

efter behandlingens början, gör att denna form av sanatorievård medför en mycket kraftig psykisk belastning för våra patienter. Som en mycket viktig del av vårt arbete på Rävlanda ha vi därför betraktat uppgiften att med alla till buds stående medel försöka förhindra den depression som med nödvändighet de flesta människor måste få kännning av under en sådan sjukhusvistelse.

En självklar förutsättning för att en patient skall kunna finna sig tillrätta är i första hand att han från början får en fullständig redogörelse för sin sjukdom och ett ärligt bedömande av läkningsmöjligheter och sannolik behandlingstid. Men vidare måste patienten när som helst under den långa sanatorievistelsen ingående få diskutera sin situation, och detta icke endast ur rent medicinsk synvinkel — han måste också få rätt att diskutera sina sociala problem. En mycket god hjälp i detta avseende ha vi på Rävlanda sanatorium genom att en social kurator minst en gång i månaden följer läkaren från Göteborg ut till sanatoriet för att hjälpa patienterna med deras ekonomiska problem, bostadsbekymmer, osv. Vi anse, att det samarbete mellan läkare och kurator som här sker, kan bli speciellt fruktbarande. De kunna nämligen få en betydligt mera ingående kunskap om dessa under lång tid behandlade patienters möjligheter både fysiskt och psykiskt än vad som är förhållandet med ett vanligt sjukhusklientel.

Rävlandas patienter måste vidare ha en betydligt större frihet än vad som är förhållandet på ett vanligt sjukhus. Genom att inom rimliga gränser bevilja permissioner för resa till hemmen undviker man mycket bekymmer för både patienter och vårdpersonal. Patienter boende i Göteborg beviljas som regel week-end-permission och vid de kyrkliga helgerna få alla patienter vanligen någon veckas permission. Det på svenska sanatorier tyvärr förekommande alkoholmissbruket ha vi visserligen icke heller på Rävlanda varit fria ifrån, men vi ha dock haft relativt liten kännning härav, vilket vi tillskriva denna patienternas frihet.

Den mycket viktiga uppgiften att skapa förutsättning för lättare fysiskt och psykiskt arbete ha vi tyvärr fått lösa utan hjälp av arbetsterapeut. Vi ha dock ett flertal inrättningar för sådan verksamhet, och genom tradition bland patienterna uppehålla vi en viss verksamhet av korgmakeri, tillverkning av leksaksdjur osv. som några patienter lärt sig under tidigare vård på lungsanatorier. Snickarbod finnes för manliga patienter och syrum för kvinnliga.

Dessutom ha vi en del speciella inrättningar. En målarateljé har sålunda visat sig vara mycket stimulerande icke bara för yrkesartister, utan även för talangfulla amatörer. Patienter med lätt manuellt arbete ha fått fortsätta detta inom vissa gränser, sålunda fanns en tid på sanatoriet en liten guldsmedsverkstad, en grafisk konstnär

(Forts. sid. 33)

Våra gamla julseder och så

DE GAMLA JULSEDERNA — en del är olika gamla — är allihop intimt förknippade med själva julen och vad därtill hörer. Innan vi firade jul firade vi inga julseder och tvärtom, skulle jag tro. Och julsederna har utvecklats genom tiderna, liksom ångturbinen gjort det. Vår moderna jul är ju tämligen affärsmässig, tomtarna är vanligt folk av kött och blod, och ibland av brännvin. Man stökar inte som förr, nu köper man skinkan färdigslaktad och pepparkorna är i det allra närmaste färdiggräddade. Finns det någon modern människa som föder upp sin egen julgran t. ex., nej man inhandlar den på torget till ett pris som är betydligt högre än granen.

Nej, annat var det förr! Jag tänker då särskilt på äldre tider. Nio månader före julaftonskvällen började man röja ur spisen och lägga in en brasa. När den hade tagit sig, det gick på en vecka eller två, kastade man in den färdigknådade pepparkaksdegen och innan man hann blinka hade man de mest kantiga och hårdsmakande små kakor. Dessa lade man sedan in på

Svensk normaltomte lever vanligen på Drottninggatan i Stockholm

En orienteringsprövning
i ord och bild av
HERR SANDBERG

burk så man visste var man hade dem när julen stod för dörren. Ja det finns mycket som skulle kunna berättas om gamla tiders julseder, ja rent av ännu mer.

Om vi rent av skulle göra en liten jul-test-visste-ni-det-lektävling. Vi skriver t. ex. så här:

Visste ni att före den första julen hade det inte varit någon jul tidigare? Visste ni det svarar ni ett tydligt ja. Visste ni det late så svarar ni ett otydligt nej. Så småningom, när ni gått igenom alla frågorna, räknar ni ut hur många gånger ni svarat ja, och hur många gånger ni svarat nej. Och på det här sättet har ni en liten jullek alldeles som hittad. Vill ni, men det är inte nödvändigt, så kan ni ordna en riktig liten tävling. Den som har flest ja-svar har vunnit. Skall vi börja nu?

Visste ni att man undvek vatten i forna tiders badbaljor för att på så vis slippa blöta ner sig?

Visste ni att det är Gustavsbergs badkarsfabrik som har uppfunnit det rena julbadet?

Visste ni att när julen stod för dörren, man i vissa vidskepliga kretsar inte vågade be den gå åt sidan, när man ville ut?

Visste ni att ringdansen införlivades med julen i samma ögonblick som telefonen kom? Man ringde upp varandra och så dansade man på.

Visste ni att alla Staffansryttarna är födda i Borås?

Visste ni att man med stort nöje lekte pantlekar och att nästan alltid någon förlorade?

Visste ni vad de hette, som förlorade?

Visste ni att julgranen först så sent som så efterträdde björken som julgran?

Visste ni t. ex. att vissa folk firar jul på sitt sätt?

Visste ni att efter julen kommer påska?

(Ni verkar ju veta det mesta, tycker jag!)

Visste ni att den allra första julen firades för mycket länge sen?

Visste ni att julottan förut började klockan 8 och då kallades för julåttan?

Visste ni att man år 1104 började göra halmsaker för att hålla fingrarna i styr?

Visste ni att om man lutade lutfisken fel så blev den oätlig?

Visste ni att för mycket skinka inte är bra för magen?

Visste ni att man lät uppfinna snön därför att det var så ont om vadd?

Visste ni att den sekelgamla seden att pynta julgranen inte är mer än 12 år gammal?

(Forts. sid. 29)

Slipsen är vår vanligaste julklapp

HÄMNAREN

DEN SOM FÄRDAS till Pakistan genom Kaberpasset kan inte undvika Loe-Lakka. Men tro nu för all del inte att detta är en stad, där ni kan gå in på en restaurang och beställa er en apéritif, en läcker lunch och sedan avrunda det hela med en kaffe och konjak.

Nej, i Loe-Lakka finns inget kafé, bara några få hus och ett fåtal invånare. Men där finns dock ett nytt fort, en tullstation, soldater och tjänstemän, som slussar igenom handelskaravaner och övervakar att inga väpnade konflikter utspelas vid gränsen. För några år sen var Loe-Lakka skådeplatsen för svåra sammanstötningar, men sen har ingen hört ett enda skott lossas där. Omgivningarna är rena ödemarken. Sommartid försmäktar Loe-Lakka under den stekande solhettan, medan vintertid de isande vindarna uppifrån bergen sätter det förtorkade gräset i ett susande vajande och obarmhärtigt bombarderar ens ansikte med ett kallt, nålvasst damm.

Vid vår ankomst upptäckte vi till vår förvåning att den branta flodstranden faktiskt myllrade av folk. Tjänstemannen som bjöd oss på te förklarade att det måste vara synnerligen anmärkningsvärda omständigheter som förmått dessa nomader att förbli kvar,

Novell av
NICOLAI TICHONOV

Översättning
SÖREN HELLSTRÖM

Teckningar
BETH LAGERLUND

då de för länge sedan borde ha överskridit gränsen och dragit sina färde till sina klyftor i Sulejmanbergen.

En av oss förstod något persiska så att vi kunde utbyta några korta fraser med nomaderna. Man betogs av underliga känslor när man hamnat mitt i detta obeskrivliga läger. Det var som hade man blivit försatt tillbaka till tiden för kriget mellan afganerna och

sikherna. En del nomader reparerade kamelsadlar, andra rotade i en brokig röra persedlar som just avlastats åsnorna, andra åter putsade sina vapen, på vilka det inte syntes råda någon brist. Många vilade under sina konstiga, låga tält, stod vid stranden och stirrade på den snabbt förbiströmmande floden eller satt tigande på huk på de solstekta stenarna. Överallt drev hästar och åsnor omkring, liksom vargliknande hundar med raggig päls, blodröda käftar och ögon som despoter. Melankoliska kameler låg dävna, rullande sina lilafärgade ögonglober... Kvinnorna rumsterade med sina kittlar och kärll, gjorde upp eldar, ammade sina barn. Ungarna rände kring lägereldarna under gälla rop eller jagade hönsen, hundarna gläfsste, tupparna gol, hönsen kacklade, hästarna gnäggade, åsnorna skriade...

Men i hela detta brokiga, röriga läger härskade likväl en viss ordning och reda, en viss hemtrivsel förnamns och vid en närmare granskning tyckte man sig finna att här egentligen inte rådde större oordning än i vilken folkrik stadsdel som helst. Envar skötte sitt, var och en hade sin dag inrutad och detta gällde inte bara människorna utan även djuren, som låg och vilade, drev omkring eller tog vägen till flod-

Nicolai Tichonov är en av portalfigurerna inom sovjetlitteraturen och en av de populäraste. När han i början av året fyllde 60 år blev han föremål för stora hyllningar. Vittberest som han är söker han gärna sina motiv från främmande miljöer.

stranden för att släcka sin törst i det ljusa, genomskinliga och iskalla vattenet.

Vi inledde ett samtal med några afganer: — Hur klarar man livhanken i en sån här ödemark, där det varken finns en butik eller bazar och inget finns att köpa eller på annat sätt uppbringa?

— Vi har ju allt, svarade en korpulent afgan med listiga ögon.

— Vad då till exempel.

— Vi har mjöl, vi har salt, vi har lök. Mer behöver vi inte.

— Men vad dricker ni då?

— Vad vi dricker? Vatten. Se där, floden! Drick så mycket ni vill!

— Ni dricker alltså inte te här?

— Te! Varför skulle en frisk människa behöva te? Det är de sjuka som dricker te. Se på honom där! — Han pekade på en utmärslad afgan med omvändad hals. Han dricker te han, för han är en sjuk människa.

Samtalet avbröts då afganerna under livliga gester började peka mot en stig, som löpte brant ned från bergen. Det var på långt håll och när jag fick syn på figuren trodde jag först att det var en praktfull stenbock, som var på väg ned. Vid närmare granskning visade det sig emellertid vara en man, som bar en stenbocks spiralvridna hornkrona över axeln. Av afganernas livliga åtbörder och ivriga samspråk förstod vi att en framstående jägare var i antågande.

Det dröjde en stund innan jägaren hunnit ned till oss, slängde hornkronan till marken och torkade svetten ur pan-

Jägaren stirrade främlingen intensivt i ögonen

nan med bakhanden. Han erbjöd oss köpa hornkronan, vilket vi tyvärr nödgades avböja. Men vi slog oss ned tillsammans med den, som man sade oss, ryktbare nimroden: en mager, livlig man med smala men kraftiga ynglingaben. Håret och skägget hade grånat, men ögonen bevarade sin glans. Han var av medellängd men så bredaxlad att man ofrivilligt kom att tänka sig att naturen speciellt avsett honom till att bära tunga bördor. Hans mörka väderbitna ansikte var fårat av rynkor, som dock inte gjorde honom äldre, eftersom de var så vackra och energiska att de bara framhävde jägarens manlighet. De skarpa ögonen stirrade ihållande på den han talade med. Den gamle hade länge jagat denna väldiga stenbock uppe i bergen innan han till

Med stenbockens horn över axlarna strävade jägaren upp genom bergen

slut lyckades fälla den med ett välriktat skott. Sen hade han utför slingrande bergstigar, längs svindlande bråddjup släpat hornkronan hit.

Vi lämnade nu jägaren för att ta en titt på kamelerna. Det finns inte en meter järnväg i Afganistan men fler kameler än någon annanstans i världen. I norra delen av landet lär det finnas fler kameler än människor och båda syns inse hur outhärliga de är för varandra.

När vi återvände till lägret förmärktes där en viss uppståndelse. Nomaderna hade omringat ett par personer i europeiska kostymer. Den gamle jägaren framstötte något i upphetsad ton och pekade på en man i grönrutiga golfbyxor och väldiga, blå, fyrkantiga goggles. Främlingen förklarade något för sin tolk, tydligen en ung afgan, som talade engelska och pusjtuspråket.

— Sahib säger att han inte kommer att köpa hornkronan. Han behöver den inte, sa tolken.

Jägaren tycktes inte ha hört varför tolken upprepade. Afganerna var inbegripna i ett livligt resonemang sinsemellan, men jägaren såg inte ens åt hornkronan utan stirrade intensivt främlingen in i ögonen. Och blicken blev alltmer förgrymmad. Mannen i golfbyxorna började ilska till. Han tog ett steg i riktning mot sin bil men den gamle jägaren stannade honom med en befallande gest. Hans ansikte uttryckte nu den största vaksamhet och hans nävar var hårt knutna. Afganerna slöt närmare upp kring främlingen och tolken, som viskade något till golfbyxorna och sen till afganerna.

Utifrån var det svårt att utlista vad som egentligen försiggick. Nomaderna trängde på för att bättre kunna se och höra. Andra ställde frågor till den gamle jägaren, som denne ytterst allvarlig gav svar på. Han stod på en armslängds avstånd från främlingen, vilken slutligen ursinnigt utbröt:

— Jag är utled på dessa människor. Vad är det gubben vill? Fråga honom om det! Han kanske vill ha pengar? Säg honom då en gång för alla att jag inte vill ha hans hornkrona! Jag är ju själv jägare.

— Han vill inga pengar ha. Han vill bara att ni ska se honom in i ögonen utan solglasögon, upplyste tolken.

Främlingen vände sitt tunga, blosande ansikte mot tolken och såg ut som om han tänkte gripa honom om strupen:

(Forts. sid. 28)

FÅGELVÄGEN

Novell av SVEN O. BERGKVIST

Illustratör ELSIE-BRITT STENQVIST

DET VAR FLERA saker som gjorde att människorna i Hösterids by i Norders socken bestämde sej för att nu lämna sin bygd. Redan i juli kom den snikne vrånggubben Frost stapplande uppifrån fjällens med fladdrande kalldimmor dreglande ur käften och med blåstvirad käpp i näven, och han slog och viftade omkring sej som en besatt. Så rafsade han åt sej det lilla som de ämnade skörda för att kunna överleva vintern, och så drog han sej tillfälligt tillbaka till fjällens värld. Och där stod de tomhänta. Nä, detta var inte ett land för människor att leva i. Bättre blev det just inte därför att de lät Bolaget för en ringa penning köpa ställena och de små skogsbitarna... att vara arrendatorer för egna gårdar blev inte precis vad de tänkt sej, och när nu Adolf Viklund tvingades betala till Bolaget för att få ta gödsel ur den stack han fortfarande ansåg vara sin egen, då tyckte de att det verkligen gick för långt.

De bestämde sej för att utvandra, och nu kom den vänlige amerikafarareagenten Claes von Brandt som på beställning; han tog gärna emot det de lyckades skrapa ihop... och i stället fick de amerikapapper.

Så skulle de då till Amerikas sköna land, och de skulle bli farmare där... och där var allt så annorlunda: där var finsommar året om, ja, solen lyste alltid i det landet, och då kunde man ju föreställa sej hur stora skördarna blev... eller det kunde man nog inte; det fanns inte ord tillräckligt för den saken. Kreatur skulle de ha i mängder, och inte vilka kreatur som helst, utan av äkta amerikanska rasen. Och stora hus skulle de bygga... flera våningar höga. Och kvinnorna påminde varandra om, att de skulle ha pigor; så inte skulle de behöva slita livet ur sej, när de nu kom fram till Amerikas land. Vidsträckta markområden skulle de skaffa, flera acres stora, och ett acre, det var nu, om de hade fattat amerikafarareagenten rätt, ett område

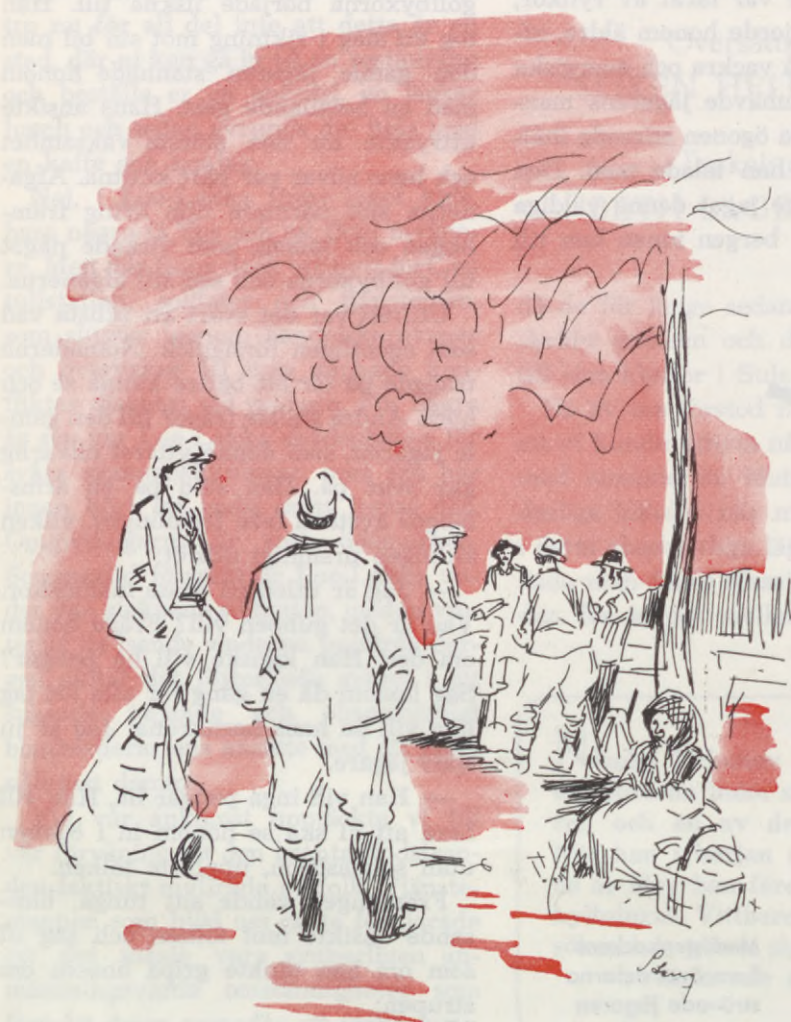
Hustrun slätade till sin kjol — blyg som en flicka

som var så långt och så brett som ögat kunde nå... hur stort var då inte två acren, eller tre?

De vandrade bort mot Amerikas land och de såg sej inte tillbaka. Någon vecka skulle det väl ta innan de var nere vid kusten... men sedan skulle det gå i flygande fläng över haven. De bestämde sej för fågelvägen... som var den kortaste av vägar, och den rakaste. Främst gick Viklund, han var självskriven i täten. Nog knixade han lite vid varje steg, han hade ju besvär med höften, men samtidigt liksom sviktade han sej fram nu, och hans ansikte lyste. Efter honom följde Karl Lång och Per Ersson, samt deras hustrur, Brita och Agda. De båda pojarna Tord och Erik hastade av och an i ledet: de hade sitt för sej på vägen bort emot Amerikas land. Broddessonsskonen, Nils, Frans och Ester, hade inga svårigheter att hänga med; glatt delade de ljusa ord mellan varann här vid fågelvägens begynnelse. Lite svårare var det för backstusittarn, gamle Måns Nilsson, men han log. Bara sonen hans, Rudolf, var som han alltid var... men han räknades ju heller inte riktigt. Fast bra var han ju att bära. Inga bördor tycktes beröra honom.

— Nu drar vi oss mer sydpå, sa ledaren.

Och de fortsatte fågelvägen sydöver. Det var som att vandra in i en ny värld, tyckte de... annars kände de ju väl till de här platserna. Men de var så olika nu. Och själva var de så annorlunda: de var nya människor. De

Det var ett öde land, och det fanns ingen, som kunde hjälpa dem

blinkade yrvaket omkring sej, såg på varann som såg de varann för första gången, eller som såg de någon som de hade sett någon gång för mycket länge sedan.

Dagarna gick, men de var vid gott mod... snart var de ju framme i Amerikas land. De vandrade fågelvägen, fast nog tyckte de så småningom att den började bli litet krokig och tvär och besvärlig. Rudolf Nilsson, som ju inte riktigt räknades, egentligen, började en dag att undra lite över det där med fågelvägen.

— Det måst föl va vi som är fuglan, sa han. Ettersom det är vi som är på väg ettern.

De kunde inte annat än skratta, men de skrattade på ett vänligt sätt. Rudolf Nilsson blev upplivad. Han började vara fågel — han flaxade med armarna som var han nu en fågel och som var nu armarna hans vingar. Ibland föll han huvudstupa mot marken. Kviket var han på benen igen, och så flaxade han på nytt.

— Ho ho ho, skriade fadern gällt, stolt över sin son nu.

Nu började pojkarna också. De hoppade högt upp i luften och slängde och kastade med sina armar. Ibland ställde de sej på höga stenar och vräkte sej ner ifrån dem.

— Titta jag, sa Tord.

— Titta jag då, sa Erik. Nu flyger jag.

De kunde knappt sluta upp med att skratta, de andra. Här flaxade nu fåglar inför deras ögon, och de hade aldrig sett på maken. Förresten... var de nu inte fåglar allesamman? De tyckte att det kändes så.

Det var en rekorderlig fågel, men Per Ersson kände sig inte sulten

De vandrade bort mot Amerikas land...

Och de fortsatte och dagarna gick... och nog började de tycka att fågelvägen var i längsta laget, och den blev visst krokigare och krokigare. Och plötsligt började det snöa utefter den... så här långt sydpå! De kunde inte fatta detta. Och skulle de nu hinna fram i tid, innan sista skeppet gick? Nå, allt skulle nog ordna sej: de litade på amerikafarareagenten, och de litade på sin ledare... men denne blev allt mer tyst och innesluten i sej själv, och det hände att han då och då drog upp en del papper ur sin skinnväska och granskade dem!

Han såg riktigt olycklig ut.

De ville försöka trösta honom... allt skulle nog gå bra.

Men en dag sa Per Ersson:

— Kan det här verkligen... va rätt?

Nils Broddesson sa rent ut:

— Det tror då int jag. Förrexten så har jag länge tyckt att...

Brodern Frans sa:

— Undrar just hur di är, di där agenterna...

Men de slog bort alla tankarna och fortsatte. Bara de nu kom fram till den där bergkullen... och förbi den och den! Och sedan...

Men de blev allt tystare och tystare. Och snön ökade. Och vinden. Och plötsligt stupade nu gamle Måns i någonting, och han vägrade att resa sej... så nu fick de bära honom!

Och maten... det började visst ta slut i ränslarna nu, ja, nu skulle de ju egentligen ha varit framme vid kusten!

Och nu började hungerdrömmarnas

tid. Men de hade ju ännu penningar, både mynt och sedlar. För dem skulle de visserligen skaffa massor av acres mark i Amerikas land, och de skulle bygga hus, och de skulle skaffa kreatur, och de skulle ha pigor... Men likväl skulle det nu inte ha skadat med en eller annan jordpära, tyckte de. Då skulle de nu ha mumsat. Nog önskade de nu byta bort ett acre trettifotdjup svartmylla, ja, två — två gånger så långt en kunde se av finfin jord — blott de nu kunde få sätta tänderna i en ordentlig jordpära. De skulle odla jordgubbsbär också, hade de bestämt, men de var nu beredda att lämna ett acre sådana, blott någon nu ville lämna dem ett par fjolårssaltade foreller. De behövde heller inte ha så stora hus att bo i... de var redo att lämna de stora husen i utbyte mot mycket mindre gårdar, bara nu någon ville ha vänligheten att räcka dem ett litet stycke fläsk, om det så var härsket. Inte heller behövde de så många kreatur, egentligen... de var villiga att lämna flera stycken, om nu någon i människokärlekens namn ville överräcka till dem några stycken paltbröd, och då skulle de veta, de godhjärtade, att det inte var vilka kreatur som helst det gällde, utan av äkta amerikanska rasen...

Nog ägde de, fast i ett annat land.

Men här på denna allmänning fanns det ingen som kunde hjälpa dem i deras nöd. Detta var ett öde land, inte en människa någonstans. Och ingen fisk i vattnet... som förresten började

Löven

Prosadikt av nobelpristagaren Juan Ramón Jiménez

Så många löv det har fallit i natt, Silver! Det är som om träden skulle ha stått på huvudet med kronan mot marken och rötterna i himlen, i en lust att slå rot där. Se på den där poppeln: den liknar Lucia, cirkusflickan, när hon, darrande av köld, låter sitt eldhår falla över mattan och lyfter bägge sina vackra gracila ben vilka liksom förlänger hennes grå trika...

Nu, Silver, kan fåglarna bland löv av guld på nakna grenar sitta och titta på oss så som vi förut tittade på dem bland vårens gröna blad. Och den ljuvliga sången som då tonade ut från löven där uppe... vilken eländig torr litanian har den nu inte förvandlats till där nere!

Du ser, Silver, hur marken är helt täckt av vissnade löv? När vi nästa söndag åter färdas vägen förbi här, kommer du inte att få se ett enda av dem. Inte vet jag vart de försvinner. Fåglarna, som så högt älskar våren, är kanske de som har lärt dem hemligheten att kunna dö denna vackra dolda död som aldrig kan komma oss till del, varken mig eller dig, Silver...

Tolkning från spanska av Arne Häggqvist

frysa till is nu; så här långt sydpå! Var det kanske så att de inte längre följde fågelvägen?

De såg på sin ledare. Han tittade bort.

Men efter en tid började det åter ljusna, tyckte de, och här fanns åtminstone liv och rörelse i luften... Deras sinnen blev lite mjukare, mildare igen. Plötsligt när de en dag stod och rastade i en dunge, ryckte det till i Per Ersson... och han grep hastigt efter bössan. Han gick några skyndsamma steg. Stannade till. Fortsatte.

Så försvann han. De väntade... och hungern grävde i deras magar.

Men de var lite hoppfulla nu: vad stod egentligen på?

Per Ersson dröjde. Plötsligt hörde de ett skott... eller var det inte det? Nu kom Per Ersson tillbaka: han stod en bit ifrån dem och visste liksom inte vad han skulle ta sej till. Så började han fumla med gylfknapparna... som om han nu varit och utträttat ett ärende.

— Det small bra, sa Karl Lång.

Per Ersson försökte vara förvånad.

— Small? sa han. Jag förstår int...

Nu blev de snopna... hade de nu hört så fel i alla fall? Det måste de nog ha gjort, menade Per Ersson, men plötsligt vände han sej bort och torkade sej om munnen. Han var upp-

livad när de vandrade vidare... och det var nästan omöjligt för dem att hålla jämna steg med honom.

— Att en kan hör så tokit, sa Karl Lång. Jag begrip int...

Det dröjde inte så länge förrän Per Ersson åter tvärstannade. Han såg sej omkring med sin vaksamma blick... och han måste nog nu gå lite till sides, menade han, och var det nu så att hustru Agda och sonen skulle sammaledes, så kanske de kunde komma nu. De gick alla tre. Och där stod de nu åter, och det dröjde inte länge förrän de hörde ett nytt skott... eller vad var det nu de hörde?

— Visst small det, sa Adolf Broddesson.

— Mja, sa någon tveksamt.

Och snart kom de tillbaka, Per Ersson, sonen och hustrun... som slätade till sin kjol, blyg som en ung, oskyldig flicka.

— Det va ett skapligt skott... den här gången med, sa Karl Lång, och nu såg han på sin son som ville han nu lägga en vädjan för hans skull.

— Skott? sa Per Ersson.

Också hustru Agda undrade mycket, vad de egentligen menade. Men nu fick Rudolf Nilsson plötsligt stora ögon... han gick ett steg närmre Agda och tittade på henne lite närmare.

— Si ho Agda, sa han så. Ho ha fugledun kring truten sin.

Men då, likväl, var det Agda som hastigt vände sej bort.

— Ja, det är ju så här i världen, sa Adolf Broddesson. Att alle är sej själv närmast.

Men Per Ersson och hans hustru visste inte riktigt vad det talades om, menade de... men nu skulle de kanske alla fortsätta, om de skulle komma fram någon gång, tyckte de... och med fjädrande, lätta steg gick de själva i täten.

Nästa gång Per Ersson ämnade gå lite till sides undrade han med Karl Lång, hur nu han och sonen skulle göra... och nog kunde väl de gå med, ansåg Karl. Gamle Måns Nilsson blev nu ängslig: det kunde inte stå rätt till med Per, ansåg han, när han nu tvingades att gå till sides så där ofta. Men bröderna Broddesson menade för sin del, att det nog inte gick någon nöd på honom... tvärt om! Ledaren höll med... och han ansåg inte, att man nu kunde klandra honom för det; fast bäst hade ju ändock varit, om de alla kunde få äta sej mätta.

Agda vände och vred på sej där hon stod... och det var nu som om Per anade, att han var avslöjad. För när han kom tillbaka med Karl och sonen dennes, så hade han något i handen.

Han harklade sej.

— Just som jag stog där, sa han. Så fick jag syn på näre fugler... och så knäppte jag den hära.

Det var en rekorderlig fågel, tyckte de: så nu skulle väl Per Ersson äta... men det hade han nu ingen lust till, framhöll han; han visste inte vad det kunde bero på, men han kände sej inte sulten... som om nu de andra ville dela på den, så skulle han bli dem tacksam för det.

Och nog kunde de väl nu gå med på det, och då tyckte de, att de kunde rasta här en stund, samt tända en eld...

De fortsatte fågelvägen, men den föreföll dem alla både lång och krokig... men så var det nu kanske med alla fågelvägar här på jorden? Det hörde kanske liksom till, att det var så.

Hur de sedan kom fram till kusten var det svårt för dem att efteråt redogöra för... men där stod de nu i alla fall så småningom. Och så många hus här var, och flera föreföll dem underliga. Och de såg höga skorstenar som det sprutade eld ur, och här och där i byggnaderna small det och slamra-

(Forts. sid. 30)

Nyårsbekännelse

Kåseri av BANG Teckningar GÖSTA KRILAND

NEEJ, SÄGER JAG, vi kan inte ha en jul till! Nu är det över, men nu ska sanningen också fram. Jag har inte velat berätta tidigare hur vi har det på jularna, för att inte kasta en skugga över andra människors ljusa högtid.

Men nu kan jag inte bära detta ensam längre.

Det gäller Signe Andersson i köket och Viran (i salongen), och alla vet ju hur fäst jag är vid dem båda.

Till synes har vi det som alla andra, det är det som är så kusligt, att man kan hålla fasaden år ut och år in. Vi har gran och glitter och ljus och skinka och luktar korv och lack och nybonat och förköper oss och går upp sex kilo och äter bikarbonat på annandan. En främling som trädde in hos oss på julen skulle inte märka något.

För det ligger mycket djupare än så.

Varje familj har sin mörka punkt — en svåger eller så — och vi har vår. Den träder i dagen endast vid jularna. Hjälplos sitter man där och känner hur det kommer. Det börjar som en dov ångest en vecka före julafton. Ur denna ångest växer hetsiga samtal, nerverna dallrar, gamla sår går upp. Viran blir sluten och grå och stickande misstänksam i blicken. Signe Andersson blir på öret likadan. Barnet och jag står utfrusna bredvid, vi räknas inte, vi är som luft, vi kunde lika gärna packa ihop och stilla lämna vårt lilla vackra hem och fira jul bland grishuvuden och grosshandlare på pensionat i Åre.

◇

Det är klenäterna. Hör ni inte vad jag säger. Viran och Signe Andersson kan inte enas om klenäterna. Signe Anderssons klenäter blir inte lika pösiga som klenäterna var i Virans barndom. Och får inte Viran klenäter som är lika pösiga som de var i Virans barndom så sjunker Viran ihop som Signe Anderssons klenäter. A, det är så förfärligt, alltsammans!

Man lämnar sitt hem för att gå till sitt arbete på morgonen någon dag en vecka före jul. Då sitter Viran i soffan, rak i ryggen som en skiltvakt, med röda fläckar på kinderna. Ytterst på kanten på en stol sitter Signe Anders-

son med något av Ignatius Loyola i den bruna blicken.

— Det ska vara tio ägg, säger Viran stelt. Och så ska det vara en skvätt konjak i.

— Brännvin, säger Signe Andersson kallt.

— Min mammas recept..., säger Viran.

— Så många ägg kan ingen människa ha i, säger Signe Andersson.

— Det hade min mamma, säger Viran. Min mammas recept...

— Jag har mitt recept, säger Signe Andersson.

Man kommer hem på middagen. Viran sitter i soffan, Signe Andersson ytterst på stolskanten.

— Men min mammas blev mycket större, säger Viran. De blev pösi...

— Vi kan inte ha hela huset fullt av klenäter, säger Signe Andersson.

◇

Man går på bio. På teatern. På ensliga stigar på Djurgården. Var som helst där man inte möter några klenäter.

Man kommer hem vid midnatt. I soffan sitter Viran, ytterst på stolskanten har vi Signe Andersson.

— Man kan ta en tredjedels sats, säger Viran. Av min mammas recept. Det blir mera mat i dem då. De blir liksom mera pösi...

— Flottringar, säger Signe Andersson. Det blir flottringar. Inte klenäter.

(Forts. sid. 31)

— Men i min mammas recept, säger Viran

Jultomten och Pelles lögn

Julnovell

för stora och små av
OVE EKELUND

Illustrerad av
GOSTA KRILAND

PELLE FÖRSTOD mycket väl, att han hade ljugit.

Lögnen har inga konturer, och den är nästan färglös. Den kan liknas vid något obestämbar grått, som flyter förbi, och som stirrar på en med tomma, uttorkade ögonhål. Men ur dessa förgråttna brunnar blickar en anklagelse. Den är ett spöke, en drömbild, vad du vill — men spöket, som i glada vänners lag med blott ett skämtord skulle vara dömt till eget rep — det återvänder i självrannsakens grymma stunder. Det bidar dig som ödet. Det kan inte slås ihjäl.

Du fattar inte, vad du skall ta dig till med denna bild. Du känner bara en vag önskan, att du vore en tjuv eller en mördare, så att du åtminstone hade en fullbordad gärning att ångra och försona. Lögnen, som inte kan bekännas, kommer att plåga dig intill ditt sista andedrag.

Pelle hade fullt klart för sig, att han hade ljugit, och han gick fram till fönstret, tryckte sina små händer mot den blanka rutan, stirrade ut i världen, som blänkta honom till mötes med hundra gatlyktors flämtande lågor, blickade upp mot branta, kallgula husgavlar på andra sidan vattnet.

Med ens inbillade han sig, att det blev tomt och svart omkring honom. Rummet gled åt sidan, den vackra, ljusa barnkammaren med sin sprakande björkvedsbrasa och det stora, runda hörnskapet, proppat av lustiga leksaker — den hade plötsligt gungat bort under hans fötter.

Pelle var alldeles ensam i världen. Han gick frysande mellan de höga, blekgula husgavlarna med den första lögnen i sitt bröst. Världen var obarmhärtigt kall och mörk, intet sken från vänliga lampor silade ut genom de stängda portarna, till vilka branta trappor ledde upp. Världen var sten, köld och mörker — gatlyktornas nebulosor svävade så högt uppe i luften, och det var så förtvivlat långt emel-

Tennsoldaterna ropade på uppställning . . .

lan dem. Han visste, att bakom de slutna dörrarna, där var det ljust och varmt, och där fanns snälla människor, som ville honom väl. Han skulle kunna tala om alltihop för dem, få förståelse och tröst. Kanske var också hans mor där inne.

Men nu vaknade Pelle plötsligt ur sin fantasi. Världens köld — det var bara glasrutan, mot vilken han tryckt sin heta, hamrande panna. Världen låg fortfarande kvar långt där borta på andra sidan vattnet — den kunde inte nå honom med sitt mörker och sin köld.

Brasan knattrade i kakelugnen, och leksakerna väntade honom. Tennsoldaterna ropade på uppställning, bygglapparna ville fogas ihop till underbara hus, bollen längtade efter att få studsa mot en vägg, och sagoböckernas skrynkliga blad begärde inte bättre än att på nytt få vändas av hans hand.

Men Pelle tänkte bara på sin lögn.

Mor hade sagt, att om han narrades, så skulle jultomten inte bry sig om att stanna vid hans dörr. Men Pelle visste, att jultomten bara var ett påhitt. Så dumt av mor! Förstod hon då inte, att han för längesen slutat tro på tomten? Och när mor försökte inbilla honom, att tomten fanns — ja, ljög då inte också hon?

Det var mycket underligt. Mor hade lov att ljuga, men Pelle fick inte göra det!

Och mor narrades inte måttligt heller. Hon berättade om hur brått tomten hade, när han kom på kvällen medan Pelle sov. Hon påstod, att tomten hörde efter om han varit snäll, och hon låtsade, att hon bjöd honom på risgrynsgröt och mjölk. Men det var en gruvlig osanning. Pelle hade ju med egna ögon sett, att gröten i skafferiet stod orörd nästa dag.

Mor anade inte heller, att han hade ljugit. Men därför var det honom också omöjligt att lätta sitt samvete med en bekännelse, för om han gjorde det, skulle han inte få några julklappar.

Pelles lögn: en dag hade han fått tillsägelse att vara hemma klockan tre, men först en dryg timme senare kom han — våt i stjärten, trött och blek. I själva verket hade han förnött den extra ledigheten på snöbollskrig med några gatpojkar, men nu dukade han frankt upp en historia om besök i hemmet hos en klasskamrat, som hette Nils.

Pelle kallsvettades medan han ljög. Men det syntes inte på honom. Och han höll handen bakom det sjöblöta ryggslutet på ett så utspekulerat manér, att det verkade fullt naturligt.

Men den natten — den första lögnens första, vakna natt — upptäckte Pelle, att också ett sjuårigt människobarn kan få kännas vid, vad begreppet samvete vill säga.

Nästa morgon var han fylld av trots. Mor hade ju ljugit. Varför skulle inte också han ha rättighet att ljuga? Vems lögn var störst? Ett barn kan råka säga något, som det inte riktigt menar något med, men en vuxen måste väl ha möjlighet att hålla styr på alla underliga ord, som kommer rullande, man vet ju knappast varifrån.

Jaså — nej, kanske inte det — men då är det inte så särdeles uppmuntrande att veta, att just nu växer man upp, håller på att bli stor och människa som mor.

— Mor, sa Pelle plötsligt, den där tomten — hur ser han ut egentligen? Är han mycket, mycket gammal?

Hon log.

— Äjvars, svarade hon. Det kan man nog säga att han är. Det vill säga — gammal — det beror alldeles på vad du menar. Hundra år — tycker du att det är så förfärligt mycket för en tomte? Tomtar kan ju bli tusen år — ja, många, många tusen år.

Pelle nickade.

— Jaså, sa han bara. På det viset.

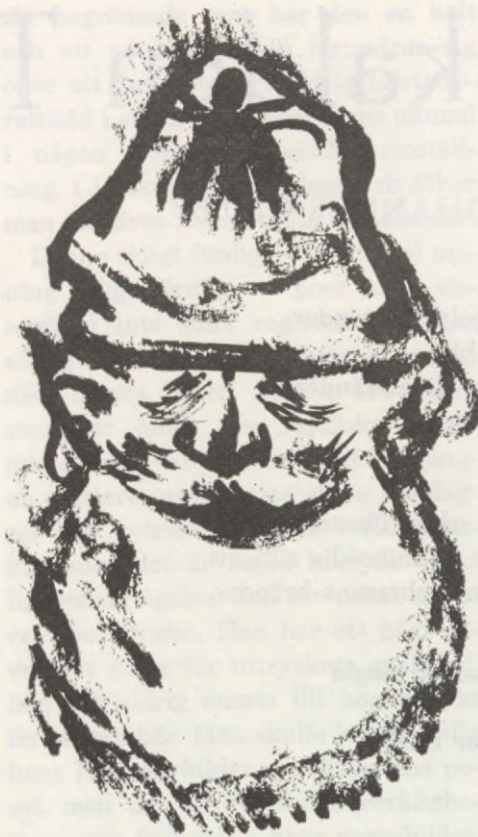
Han teg ett tag.

— Hör du mor, fortsatte han långsamt. Jag hade så väldigt skojigt uppe hos Nils. Han har en skojig pappa, må du tro. Hans pappa har skägg — sånt där som växer ut som en enbuske ur hela ansiktet. Mor — var tror du tomten håller hus i kväll?

Hon strök honom över nacken.

— Pelle lilla, du tänker alldeles för mycket på julen, sade hans mamma

— I kväll? Så underligt du frågar! Det är ju inte jul på länge än. Tomten sover. Han ligger och vilar sig, hämtar krafter till sitt knog. Tänk bara på alla julklappssäckar, som han måste släpa omkring.

Pelles ögon lyste.

— Vet du mor, fortsatte han ivrigt. Nisses pappa har en bio — ja, det är förstås ingen riktig bio, men det blir riktiga biobilder i alla fall. Vi såg en elefant, som badade i Nilen — i en flod. Jag tror att det var Nilen floden hette. Mor — du glömmet väl inte bort att sätta fram risgrynsgröt åt tomten?

Nu blev hans mamma otålig.

— Pelle lille, sa hon allvarligt. Du tänker alldeles för mycket på julen. Du försummar dina läxor. Du kan få ned-satt flitbetyg. Julen kommer nog i sin-om tid. Och med julen kommer tomten — om du är en riktigt snäll och flitig pojke. Bevare mig väl — vet du vad klockan är? Halv nio — det är ju natt för dig, mitt kära lilla barn! Tomten sover, och det ska du också göra! Seså, gå nu och lägg dig, så kommer mor och läser aftonbön.

Om dagarna gick det väl an. Skolan och kamraterna distraherade Pelles tankar, jagade grubbelspökerna på flykten. Men när han i den tidiga decemberskymningen vandrade hemåt med väskan dunkande på ryggen, hade de åter hunnit upp honom. Och Pelles hjärta snördes samman i ångest vid tanken på, att nu började det igen.

Lögnen högg och värkte i hans hjärta — det enda, som lindrade, var mors berättelser om tomten. För när han hörde, hur hon narrades, fann han ett slags egendomlig tröst i känslan av att han åtminstone inte var ensam om sitt brott.

Pelle dödade sitt samvete genom att locka henne att berätta mer och mer. Han kunde plötsligt komma stickande med frågor sådana som: Mor, hur tror du egentligen att tomten mår i dag? Eller han ville veta, var tomten bodde — i ett vanligt hus som han själv? Eller kanske långt borta i skogen under en gran?

Och han nästan njöt av att höra, hur hon bredde på. Å, så hon narrades! Ja, men då var det ju inte så farligt. Hans egen lögn blev så försvinnande liten bredvid mors. Den kunde gott tåla vid att göras lite större.

Pelle berättade om Nils. Nisses pappa var verkligen en skojig pappa. Han kunde trolla och gå på händerna, och när han körde sin lilla bio, gjorde han något märkvärdigt med munnen så att det lät som en hel orkester. Och det var inte bara elefanten, som badade i Nilen, han hade visat dem. Nej då, Nisses pappa hade en väldig massa filmer, en hel låda — stor som så här! Där fanns krig mellan indianer och vita, eldsvådor så att man riktigt kunde känna rökluften, tågsammanstötningar i tunnlar, fartyg, som rände upp på land, vilda hästar, apor, som dunkade varann i skallen med kokosnötter. Men det fanns också landskapsbilder — vanliga träd, buskar, vägar, sjöar, bäckar och små vita hus.

— Och vet du mor, slutade Pelle. Det bästa var ändå, att när jag skulle gå, stack Nisses mamma till mig en stor påse, alldeles full av äpplen, karameller och choklad! Men kan du tänka dig så nedrigt — den glömde jag kvar på hyllan i tamburen!

— Gå upp och hämta den då. Det gör ju ingenting.

Nej, Pelle ville inte hämta den. Det fick vara. När Nisse inte brydde sig om att påminna honom, så fick det vara.

Pelle såg djupt allvarlig ut och nickade förnumstigt.

— För vet du vad jag tror? Jag tror att påsen inte står kvar på hyllan i tamburen. Nisse har nog snaskat i sig alltihop. Men det är väl inte rättvist, mor? För det var ju min påse.

Lång tystnad. Så tog han ivrigt i:

— Å, mor, berätta lite mer om tomten!

(Forts. sid. 31)

Blekingeskalden Thelander

Ett författarporträtt av JOHANNES GILLBY

Den mörka kvällen oljelyktor tänder,
ur himlen, tung som bly,
en mäktig nordan kyrkans flöjel vänder
och fönsterluckor gny.
Av stilla ljus en flod
ur upplyst handelsbod
på regnblank gata gjuts. I något fönster lätt
man skymtar här och där en mänsklig silhuett
i glödrött sken av skymningsbrasans bränder.

Så nalkas julen. Klara klockor pingla
ur tornets ringarbur.
I frostig dagluft röda rökar ringla
en flyktig skykontur.
Inunder alla tak
är slakt och byk och bak,
på torget salubjuds från stånd och lantmanslass.
Ett posthorn ljuder glatt. I vind som viner vass,
från stängen gnisslar bagarns gyllne kringla.

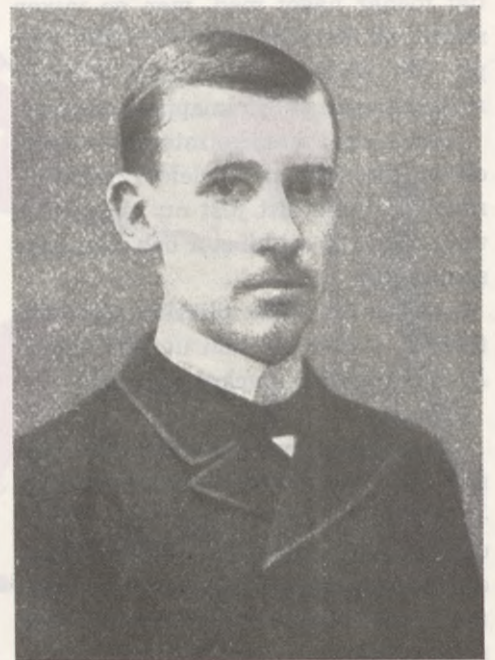
Decemberdagen följs av tidig kvällning
— i luften bjällerklang.
För barnen tänder någon julutställning
sin fönstertransparang...
O julkvällshärlighet
med gran och småpaket,
din fröjd, som mycket mer, för andra givit rum.
Ack, barnets glädjesvall är väl på ytan skum,
men lämnar kvar av guld en bottenfällning.

Frånsett ett och annat inslag av museal rekvisita, såsom oljelyktor, skymningsbrasa och framförallt det ljudande posthornet, kunde detta vara en dikt om vilken jul som helst, en vinteridyll från vilken nutida småstad som helst. Hela arrangemanget med kyrkflöjten, salustånden och bagarns gyllne kringla påminner slående om vår tids så populära adventskalendrar — eller ett stämningväckande jultidningsomslag i glada färger. Det är bara den skillnaden, att den poetiska jultavlan i dikten är långt friskare uppfattad, teckningen av ting och situationer mera levande, stämningen kanske mer direkt förnimbar än på flertalet av de till barnasinnets och traditions känslan riktade planscher och konstnärliga lekverk, som hör det moderna adventet och den moderna julen till.

I själva verket är den poetiska jultavlan långt mer än sextio år gammal.

Staden är mycket real och påtaglig och heter Ronneby, belägen i mellersta Blekinge, i en omgivning berömd för sin romantiska skönhet, i synnerhet sommartid. Den äldsta och på samma gång den yngsta av det lilla Blekinges fyra städer. Poemet ingår i en diktcykel kallad Ronnebybilder, som 1891 erhöll Svenska akademins andra pris och sedan trycktes i ett särskilt bokhäfte, numera ytterst sällsynt och svåråtkomligt.

Poeten hette Curt Thelander, och han var endast ett par och tjugo år gammal, när han mottog denna akademiska honnör och belöning — det betydde något med en sådan uppmärksamhet på den tiden! Olärda eller icke-akademiska poeter var då ännu ett så gott som okänt begrepp. Thelanders blekingske landsman, den något tidigare Pehr Thomasson var nästan det enda undantaget. Den akademiskt pris-

Curt Thelander

belönte ronnebyskalden var inte akademiker. Han kan i stället sägas vara en av Sveriges allra första arbetarskaldar, ehuru han ingalunda var någon kamp- och idédiktare — hann aldrig bli. Curt Thelander var i stället en av de mest renodlade och på samma gång mest sympativinlande idylldiktare, som någonsin besjungit den husliga trevnaden i kvällsbrasans sken, fågelkvittret kring gröna bersåer och solglittret över blåa, sommarloja insjövägor.

Dog 25 år gammal

Curt Thelander var arbetare och poet. Han häftade och band böcker i dagarnas arbetstimmar, han läste dem och tillgodogjorde sig deras innehåll i de fria tysta kvällstimmarna. Hans födelsestad var Karlskrona. I det Ronneby som han älskat och besjungit dog han. Vid sin bortgång 1894 var han endast tjugofem år gammal. Året därpå föddes inte så långt från Ronneby en annan blekingsk arbetare och idylldiktare — men inte bara eller ens företrädesvis idylldiktare: Ragnar Jändel.

Om Thelanders föräldrar och härkomst har sig artikelskrivaren ingenting bekant. Men man skulle tro dem vara att söka bland örlogsstadens "lägre medelklass". Det uppges, att han några år gått i läroverk och att han för fattigdoms skull snart måste över-

ge studierna. Så kom han i bokbindarlära i hemstaden. När han tjugotvå-årig mottog sitt akademiska pris, var han alltjämt bokbindargesäll, men någon tid därefter finner man honom i Stockholm. Här fick han tillfälle till en och annan litterär kontakt. Ingen mindre än akademins sekreterare själv, C. D. af Wirsén, besökte honom en gång. Thelander var redan då märkt av den sjukdom, lungtuberkulos, som efter något år skulle lägga honom i graven, och befann sig mellan lakan vid det höga besöket.

Även de mest granntyckta av litterära tidskrifter och kalendrar mottog med glädje bidrag av den celebre bokbindargesällen. Visserligen hade han fått blott ett andra pris för sina Ronnebybilder, men det var mer än en kritiker som ansåg att han förtjänat det stora — vida svagare alster hade under åttiotalet belönats med akademins stora pris, ansåg man.

Idyllens mästare

Men den sol som för några korta stunder blickat fram dolde sig snart igen. Poetens tillstånd försämrades snabbt. Han sökte sin tillflykt hos ett par fastrar i Ronneby, och inte långt efteråt mottog vännerna i huvudstaden underrättelsen om hans bortgång.

De poem av hans hand, som ej ingick i Ronnebybilderna och av vilka en del publicerats i tidningar och tidskrifter, utgavs som "Efterlämnade dikter" 1896.

Curt Thelanders poetiska kvarläten- skap är till omfånget ringa. Men inom

sin begränsade ram har den en halt och ett värde, så man förundrar sig över att den veterligt aldrig blivit företrädd i en antologi eller finns nämnd i någon litteraturhistorisk framställning. I lexikon och uppslagsverk söker man förgäves namnet Curt Thelander.

Denne tidigt färdige — i dubbel mening tidigt färdige — poet hade visserligen inte stort register. Han har aldrig anslagit den högsta eller ens näst högsta tonen. Men i den genre som var hans: den idylliska genreminiaturen, var han en tidigt fullgången mästare med finaste sinne för dagar och nyanser. Han är verklighetskär, men det är ingen närstynt verklighetsiakttagelse: han ser också *skimret* över tingen. Han har ett högt utvecklat sinne för uttryckets exakthet. Han tar aldrig ansats till högre flykt än vingen bär. Man skulle kunna kalla hans Ronnebybilder en nätthetens poesi, men det är livets och verklighetens egen fyllighet i hans genrebilder. Det är poesi med substans.

Se i fonden staden
mellan rörlig lövkuless! —
Vilken näpen liten skiss
ramad in av bladen:
huvudgatan ligger prydligt rät och ren
halvt i kylig skugga, halvt i solens sken,
med markiser fällda, hela raden!

"Kaffebrickor vandra..."

Torgparken, Davidskulle, Snäckbacken, Djupadal, Karön, Brunnsvägen, Trollsjön — det är diktöverskrifter som framkallar en lång följd av topografiska aspekter. Thelander har

ägnat en sång åt dem alla — ett helt poetiskt vykortsalbum! Sådan är anblicken från Djupadal:

Vart man utåt blickar,
intet smått och intet fult:
himmelsblått och sädesgult
strålar eller nickar.
Ljusa klöverängar — ljusa åkerland,
fylligt mörker först vid ekekungens rand,
tunnblå himmel med små vita prickar.

Det är dagens idyll av frid och växande som utbreder sig framför poetens blick. Men det sägenrika Djupadal är ock ägnat att frammana mäktiga fornstämningar:

Här bland höga berg och djupa dalar,
där förnimbart all naturen talar
till ett känsligt sinne,
vill jag leta sångens ursprungsord,
vill jag höra kämpakväden brusa,
vill jag höra kärlekssuckar susa,
när jag hänryckt drömmer
mig försatt till väldig sagas Nord.

Ronneby var bad- och sommarstaden på modet under Thelanders tid — och är väl i viss mån så ännu. Ingen av blekingestadens sommargäster underlåter att besöka Karön, vid Ronnebyåns utlopp i havet. Karön har man alltid hört berömmas som ett jordiskt paradiset, och det är självklart att ronnebyskalden skall bestå det en av sina mest inspirerade sånger. Vi måste dock nöja oss med att återge en bild från serveringen — kanske inomhusservering, ty det är höst:

Kaffebrickor
vandra mellan borden, burna
nätt av täcka blekingflickor.
Sockerurna,
silverkanna, skål och lövtunn kopp
blinka trevligt vart man blicken vänder,
örat, ögat fångar festligt opp
skedars slammer, skratt och — vita tänder.

"Fröet till kampdiktare"

Curt Thelander var ung och hann aldrig bli annat. Man kan förmoda, att den sjukdom han led av och som snart ändade hans liv var tuberkulos. Det säges, att tuberkulosen har en hektiskt stimulerande inverkan på den sjuke. Thelander älskade livet med ynglingens och den tidigt dödsmärktes hela förenade intensitet. Om de angenäma tingen sjöng han helst och lyckligast, och kanske skulle det kunna sägas, att hans idyller har ett drag av småborgerlig begränsning och förnöjsamhet. Dock — det finns åtminstone *en* dikt av Thelander, som låter oss ana att här även fanns fröet till en tidens kampdiktare, att han kände solidari-

(Forts. sid. 31)

En 1800-talsbild från Ronneby

Att vara turist i England

En lärorik historia av ERIK NYHLÉN

Illustrationer YNGVE SVEDLUND

OM MAN BEFINNER sig i ett främmande land har man nog en del nytta av att kunna landets språk. Den saken upptäckte jag en dag då jag helt plötsligt befann mig i England. Det var en bilfirma, som av någon underlig anledning inbjöd mig dit. Jag vet ingenting om bilar heller, därför var det kanske den bästa investering firman kunde göra för att få sitt namn känt på den svenska marknaden. Vi var ett 10-tal journalister, varav åtminstone 9 behärskade språket någorlunda, och vi fördes omkring i de jättestora fabriksanläggningar som Standard Motor company och Massey Harris har i Coventry för att titta på bilar och traktorer.

Då 10 dagar gått var programmet genomarbetat och det var tid för hemresa. Jag som ville se lite mera av England och i synnerhet London stannade kvar. Det fina hotellet som bilfirman bjudit på var för dyrt och jag gick i författning om att få tag på ett billigare härbärge. (På omvägar har jag hört att en av resedeltagarna berättat att jag kunde endast två engel-

ska ord: Whisky och Yes, men det är elakt förtal, jag kunde nog ett par ord till.) Jag gick till Svenska turistbyrån och fick anvisning på ett rum. Ett hyggligt pensionat med billigt pris för rum och frukost i West End, inte långt från Marble Arch. Värddinnan talade svenska och där bodde ett flertal svenskar och andra skandinaver och jag prisade min goda tur och turistbyrån för att jag kommit till ett ställe där åtminstone någon talade ett vettigt språk.

Det var tidigt på våren, det var snål-kallt ute, och rummet som saknade varje spår av uppvärmningsanordningar var ännu kallare. I matsalen fyra trappor ned fanns husets enda värmekälla, den obligatoriska kolbrasan. Frusna svenskar som under den kalla årstiden reser till England vill jag på det varmaste tillråda att ta med sig ett värmeelement.

Rädda mig från hästen!

Första dagen var en söndag och jag gick ut för att uppleva London. Inte särdeles långt från panget låg en kyrka och genom de öppna dörrarna hördes

Vi gick ut för att beskåda stadens sevärigheter...

psalmsången över hela kvarteret. I England går även den högkyrkliga sången i frälsningsarmétakt, och eftersom jag tyckte mig känna igen melodin gick jag in. Av predikan som hölls av en mycket livlig präst förstod jag inte mycket mer än en fras som han upprepade med täta intervaller: Jesus Christ have open arms for you.

Sedan det hela var över tog jag mig en titt på kyrkan. Jag vet inte riktigt hur det gick till men helt plötsligt hade jag blivit bekant med en ung söt dam som tillhörde kyrkokören. Vi pratade så gott vi kunde, gick ut för att titta på stadens sevärigheter som parlamentshuset, S:t Paulskatedralen och Westminster Abbey. Sedan vi stått en stund utanför Buckingham Palace för att om möjligt få se en skymt av Elisabeth eller Margareth, som av folkanhopningen att döma tycktes vara ett av londonbornas folknöjen, skildes vi åt.

Morgonen efter fick jag mitt livs chock. Värddinnan väckte mig och meddelade att en dam iklädd tvenne hästar stod utanför och väntade på mig. Det var flickan från gårdagen. Hon var mycket ridintresserad och utan att veta vad jag egentligen sagt eller lovat hade jag tydligen bejakat en inbjudan till en ridtur. Jag som aldrig suttit i en sadel kände hur kalla kårar steg

Regnkappan blev min för ett pund

efter ryggraden. Jag tyckte hästen bli-
gade ondskefullt på mig och att den
var högre än de flesta hästar jag sett.
Till min räddning kom en göteborgare
som bodde i rummet intill — han var
tydliga ridintresserad — och sedan
jag med några korta andfådda fraser
förklarade saken övertog han hästen och
flickan. Sedan såg jag henne inte mera.

Att tjuvlyssna på en guide

Lätt skakad gick jag ut för att titta
på sevärdheter som Tower, Vaxkabi-
nettet och British Museum. I Tower
träffade jag på ett svenskt sällskap
med en guide som på svenska förkla-
rade de märkvärdigheter som där
fanns att se. Då jag hade svårt att
tyda det som stod i broschyren som
jag köpt vid ingången följde jag det
svenska sällskapet i spåren på ett vad
jag trodde diskret avstånd.

Jag hann med att se och höra om de
brittiska kronjuvelerna, som är upp-
radade till allmänt beskådande i ett
av tornen, och titta på den stupstock
varpå Henrik IV brukade halshugga
sina drottningar samt ett par saker till
innan jag blev upptäckt. En väldig
svensk direktörstyp stegade fram till
mig och upplyste mig på engelska om
att detta var ett slutet sällskap. Efter-
som jag inte förstod språket ruskade
jag på huvudet varpå han försökte
med både tyska och franska. När jag
inte heller förstod detta vände han sig
irriterat till en dam i sällskapet och
sa: "Den idioten tycks inte förstå ett
enda vettigt språk".

Jag tyckte beskyllningen verkade
orättvis och framhöll för honom att
jag helt visst skulle förstå om han ta-
lade till mig på svenska. Då glömde
den store farbrorn att hans föräldrar
lagt ner mycket omsorg på att göra
honom till en gentleman och han ut-
föll i en massa otidigheter som djupt
chockerade damerna i hans sällskap.
Med sorg i hjärtat skildes jag från säll-
skapet och besåg resten av anläggning-
en på egen hand.

På jakt efter gangsters

I en svensk tidning läste jag om
gangstern Jack Spot och hans band
som skulle hålla till någonstans i Soho.
När jag vid frukosten talade om för de
andra svenskarna på hotellet att jag
tänkte bege mig till Soho för att stu-
dera gangsterlivet förklarade alla en-
stämmigt att jag med all säkerhet
skulle bli mördad. Trots detta gick
jag på kvällen dit, drack öl, besökte
distriktets samtliga pubar, drack mera

I en bar fick jag förmånen att få bjuda på whisky och soda

öl och kastade pil, men ingenting sär-
skilt hände.

Strax före stängningsdags såg jag
en man med ett utpräglad filmbovsak-
tigt utseende och jag tänkte genast att
här har jag Jack Spot. Jag trängde
mig fram till hans sida vid bardisken
och beställde en dubbel whisky and
soda. "Are you Swedish?" frågade han
mig och när jag bejakade detta om-
famnade han mig livligt och berättade
på tämligen god svenska att han för
flera år sedan arbetat i Sverige och att
alla svenskarna varit mycket vänliga
mot honom. Han inbjöd mig till sin
bostad som visade sig vara källarvå-
ningen till ett sönderbombat hus som

han och några kompisar inrett så gott
det sig göra lät. En gammal järnspis
med rör genom taket, sängar, bord,
fåtöljer, matta, ett badkar där vatten-
förrådet förvarades, barskåp och en
batteriradio. Det mesta hade husets
utbombade hyresgäster efterlämnat.

Ur temperatursynpunkt var det ing-
en större skillnad på denna bostad och
hotellet där jag bodde eller andra bo-
städer jag besökt i England. Vi drack
whisky, gin och öl, för sådana varor
tycktes både han och hans kompisar
ha tämligen gott om, och talade om
livets problem ända till morgonen.

Så slutade mitt besök i Soho. Någon
gangster såg jag inte till och mina sven-
ska vänner på hotellet föreföll nästan
besvikna när jag talade om att jag inte
blivit mördad.

Möte med bondfångare

En dag blev jag halvt om halvt kid-
nappad. Det var samma dag som her-
rar Bulganin och Chrustjev gjorde
London äran av ett besök. Jag stod
nere vid Victoria station för att titta
på deras ankomst och lyckades få en
bra utsiktspunkt uppe på något slags
monument. En polis försökte köra ner
mig men eftersom jag inte förstod ett
dugg av språket lät jag mig inte störas.
Polisen resignerade och jag stod kvar.
Jag såg följaktligen de mäktiga her-
rarna från mycket nära håll, men inte
var de mer intressanta att se på än
annat folk jag såg. Båda såg ut som

(Forts. sid. 30)

En väldig svensk direktörstyp stegade
fram till mig

Jimmu-Tenno, Hirohito och Nippons söner

UNDER ÅREN 1788—1793 utgavs här i landet ett bokverk i fyra delar med titeln "Resa uti Europa, Africa, Asia 1770—79". Verket var författat av en av Linnés lärjungar, läkaren och naturvetaren Carl Peter Thunberg och blev sedermera översatt till tyska, engelska och franska.

I egenskap av förste kirurg ombord på den holländska tredäckaren *Stavennisse* fick Thunberg se åtskilligt av Japan som vid denna tid var mer eller mindre fördolt för flertalet européer. Han blev t. o. m. mottagen vid det kejsarliga japanska hovet. Om japanerna skriver han: "De kunde aldrig nog förundra sig över européernas stora, rundade ögon och även i övrigt besynnerliga utseende."

Att européerna i sin tur var minst lika förvånade över japanernas sneda ögon och gula hy, var ju tämligen självklart. Det var nämligen inte särskilt ofta européer och japaner träffades på den tiden.

Hela Fjärran Östern var ju under århundraden en okänd och hemlighetsfull värld för västerlänningarna. Det var först mot slutet av medeltiden som en del europeiska köpmän och präster

En artikel om Japan
och japanerna av
STURE WAHLSTRÖM

började söka sig dit, och i Japan vann omsider kristendomen en viss utbredning. Men bara till en tid. Under 1600-talet växte främlingsfientliga rörelser fram och kristendomen började undertryckas med alla till buds stående medel. Japan blev småningom så gott som helt isolerat från yttrevärlden igen och förblev så ända till 1853, då en amerikansk eskader med hot om våldsåtgärder framtvängde att en del hamnar öppnades för handel med Västerlandet. Samtidigt som shogunregeringen genom sin eftergivenhet mot främlingarna ådrog sig patrioternas stora ovilja, blev emellertid också dess svaghet uppenbar för alla. Under 1860-talet störtades shogunatet — dvs. regeringen under riksfältherren (shogunen) — genom en nationell samling kring kejsaren.

En ny tid bröt fram. Med den unge Mutsuhitos tronbestigning 1867 började den väldiga omvandling som på några få årtionden gjorde Japan till

en modern stormakt av första ordningen. År 1869 berövades länsfurstarna, daimios, sin ställning, det gamla feodalsystemet upphävdes och samuraierna, länsfurstarnas undervasaller, framtogs alla privilegier och besittningar. Även den urgamla rätten att bära svärd gick de miste om.

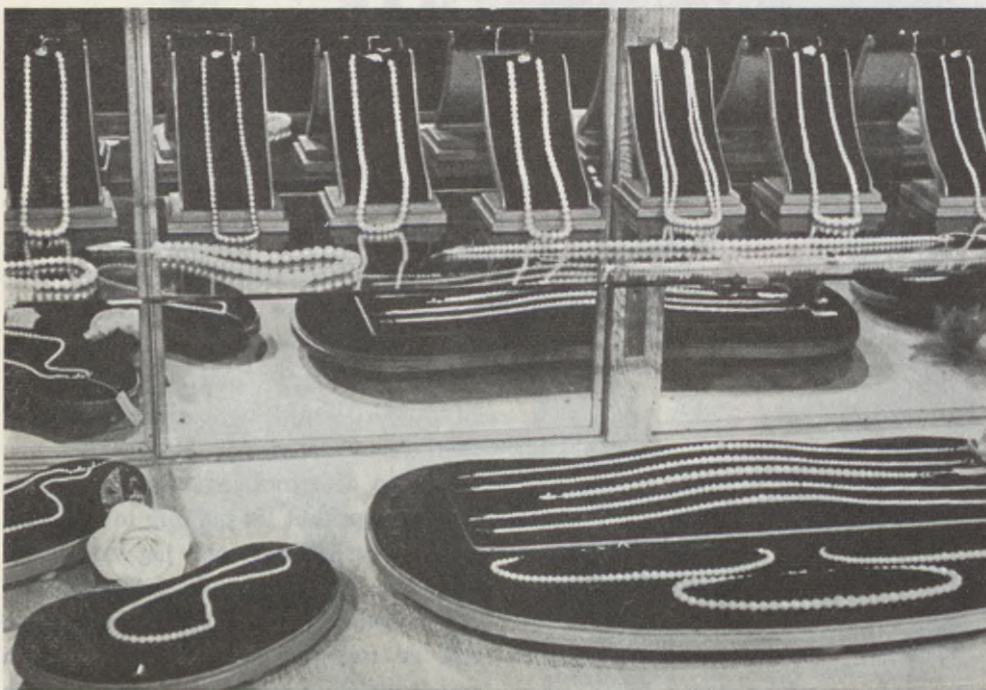
Världens äldsta dynasti

Japans allra tidigaste öden vet man mycket litet om. Vid tiden för Kristi födelse beboddes Hondo eller Honshu, huvudön i det japanska riket, som japanerna kallar Nippon (den uppgående solens land), av ett folk som kallades aino. Dessa urinvånare trängdes sedan undan av de egentliga japanerna, som anses ha invandrat från det asiatiska fastlandet. Den spillra av ainofolket, som ännu finns kvar, lever numera på ön Hokkaido, som ofta blivit kallad Japans Skottland.

Den 11 februari år 660 f. Kr. uppges vara den dag då Japans förste kejsare, Jimmu-Tenno ("den gudomligt tappra härskaren"), besteg tronen och därmed grundade den dynasti som ännu består och är det äldsta härskarhuset i världen. Den nuvarande kejsar Hirohito är dynastins 124:e härskare. Enligt gammal japansk uppfattning stammar han från självaste solgudinnan, och det skulle följaktligen vara av henne han fått i uppdrag att styra sitt folk.

I religiöst hänseende växer ständigt inflytandet från det s. k. *shinto*, Japans ursprungliga religion. Shinto betyder gudarnas väg och innefattar dyrkan av både naturen och förfäderna. Shinto har inga egentliga dogmer eller någon lära; det innebär mera en stats- och kejsardyrkan, en etisk inställning och livsåskådning mer än en religion i vanlig mening.

Buddhismen har haft mycket stort inflytande på shinto — men det är här inte fråga om buddhism i indisk mening. Skiljaktigheterna är mycket stora. Zensekten är den mest utvecklade, och det är den som har utformat den japanske riddarens urgamla hederslag, bushido, som ännu i dag gärna uppfattas som det japanska gentlemanna-

De odlade pärlornas marknad behärskas av Japan utan konkurrens

Japansk
jätte-Buddha

idealet, i vilket främst måste inkluderas mod och sinnens närvaro.

Mer än hälften av den i dag till drygt 90 miljoner uppgående befolkningen bekänner sig till buddhismen, medan kristendomen endast torde kunna mobilisera ca en halv miljon anhängare.

Många av de japanska buddhisterna har även shintoaltaren i sina hem.

Tiotusenbladssamlingen

I de äldsta japanska skrifterna finns inte bara sägen och historia, utan där finns även ansatser till en begynnande diktning. Från och med 200- och 300-talet kan man börja tala om en verklig blomstringstid för litteraturen, och under femte århundradet började man rentav upphöja en del framstående skaldar till "himmelska genier".

Japanernas äldsta poetiska litteratur har gjorts till föremål för ett otal kritiska och filologiska arbeten. Under titeln "Manyosiu" (Tiotusenbladssamlingen) har man samlat det bästa från alla århundraden. En del av denna väldiga poesi har även överflyttats till europeiska språk, men det mesta är tyvärr alltför svårtolkat, beroende på det ålderdomliga språket, sällsynt utvecklade versmått osv.

Från de mytiska tiderna härrör skaldenamnen Isanami och Sosanoonimikoto. Det lär vara den sistnämnde som uppfunnit den s. k. tankastilen, en av de typiska japanska formerna för korta dikter med 31 stavelser.

Under tredje århundradet levde den ryktbare Onine, som enligt sägnen lär ha infört den kinesiske filosofen Konfutses skrifter till Japan. Han ansågs också vara skaparen av Japans nationella poesi. "Från den tiden, då Onine levde, upphörde aldrig diktkonsten att idkas i landet", skriver en av hans sentida beundrare.

Under 500-talet gjorde sig Sotooriaime, kejsar Inkyos gemål, berömd genom en samling dikter, framkallade av svartsjuka över kejsarens otrohet. Hon tilldelades härför den inte oävna hederstiteln Poesins gudinna.

Även 800-talskejsaren Buntoku var en framstående skald — samt dessutom en alla skalders trogne beskyddare.

Från 1200-talet finns omtalad en skald med det för ett svenskt öga och öra något krångliga namnet Gokyogokusessyosakinodaizyodaizin. Han var en mycket framstående tanka-diktare.

Den kortaste japanska strofformen är haikai, med 5+7+5 stavelser, och

dess obestridda mästare var Basho, som levde under senare delen av 1600-talet. Han lär ha skrivit exakt tusen haikai.

Från senare tid även här i västerlandet bekanta författare är Yokomitsu, Osaragi, Kobayashi och Kan Kikuchi. Här i Sverige torde den kristne författaren Kagawa vara den ojämförligt mest kände.

Engelsmannen A. B. Mitford, som i mitten av förra seklet tjänstgjorde vid brittiska beskickningen i Tokyo, gav 1871 ut en mycket omfattande samling prov på japansk miniatyrdiktning i obunden form. "Tales of old Japan" hette den, och i en avdelning med rubriken Predikningar finns där följande godbit:

"Otvivelaktigt är harpa och gitarr i sitt slag ganska förträffliga ting; men den rätta vägen är att lära barnen vara verksamma för föräldrarnas uppehälle. Lagg denna framställning på hjärtat och betänk noga, var den rätta vägen är. Folk som bor i närheten av förlusteställen blir slutligen så hemfallna åt nöjen, att de inte lär sina döttrar någonting annat än att spela harpa och gitarr och uppfostrar dem till sångerskors plägseder och vägar, nästan utan att på minsta sätt undervisa dem om deras plikter som döttrar. Till följd härav undandrar sig döttrarna ofta föräldrarnas vård och flyr bort från hemmet. Detta är inte flickornas eget fel, utan det är fel i den uppfostran som de fått av sina föräldrar. Jag vill därmed inte säga, att harpa och gitarr och skådespel är onyttiga ting. Men i en känd sång förekommer denna strof: 'Om man på förhand visste, vad olycka det medför, skulle man mindre ofta gå ut med unga flickor att betrakta blommorna om natten!'"

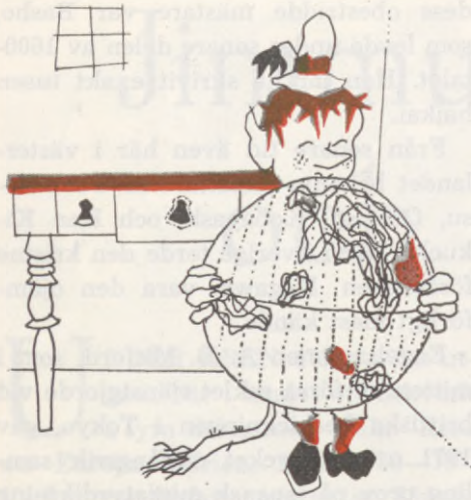
En mans hjärna, ett barns hjärta

Inom japansk konst, musik, teater och film har åstadkommit många märkliga ting. Det har gått två hundra år sedan den första vridscenen kom till användning på en japansk teater! Och

(Forts. sid. 29)

Ett tehus från den gamla tiden

Han tog jordgloben över Trollriket, som stod på Trollefars skrivbord

Trollet Snuff-Snuffs mänresa

Julsaga för barnen av
GUNNAR HÖRBERG

Teckningar
ALF HALLBERG

Snuff-Snuff fann sig plötsligt sittande på en gungande gren

TROLLET SNUFF-SNUFF hade hittat en människotidning och i den hade han läst, eller rättare sagt Ugglan hade läst i den för honom, ty själv kunde Snuff-Snuff inte läsa det allra minsta.

Hur som helst, i tidningen hade det stått om en egendomlig tingest som människorna hittat på och som de kallade Sputnik. Med den kunde de åka högt över trädtopparna. Ja, mycket högre ändå... högre än molnen... ända upp mot stjärnorna... ända till Månen...

Snuff-Snuff behövde inte fundera länge förrän han förstod att en sån där Sputnik skulle han också ha. Han visste visserligen inte hur man gjorde en Sputnik. Men det kunde man ju ta reda på. På bilden i tidningen kunde han se hur den såg ut. Det var en gråaktig tingest med rund kropp och fyra spröt som stack ut ifrån kroppen. Inte verkade den särskilt svår att göra. Snuff-Snuff skulle gå i land med saken, det var han övertygad om.

Det dröjde inte länge förrän alla i skogen visste att Snuff-Snuff skulle

åka till Månen på en Sputnik. Han skulle bli den första av Skogens varelser som invaderade Månen. Det var saker och ting som imponerade.

Anskaffandet av Sputnikkroppen var svårast. Att hitta en rund kropp av det format som behövdes var inte lätt. Men till sist fann Snuff-Snuff på råd. Han tog resolut jordgloben över Trollriket som stod på Trollefars skrivbord. Den dög allt bra till Sputnikkropp den. Han skar till ett par fina hasselkäppar och stack dem genom jordgloben så att de bildade ett par prima Sputnikspröt. Bättre Sputnik fick man leta efter.

◇

Dagen då avfärden skulle ske hade samlat ett stort uppbåd av Skogens djur. Ekorrparet Tjatter, hackspetten Snatterpelle, ugglan Kloka, björnen Bamse, älgen Klövskrapa och många, många andra. Alla väntade de fulla av iver på det ögonblick då Sputniken skulle susa upp ur Skogen och försvinna bland molnen, bort mot den av-

lägsna Mångubben. De stod i en vid, respektfull ring runt Sputniken.

Snuff-Snuff trädde in mitt ibland de skådeslystna. När han såg den uppståndelse som rymdresan hade fört med sig höll han på att spricka av stolthet. Under andlös tystnad klev han upp på Sputnikkroppen, satte sig tillrätta mellan Sputnikspröten. För säkerhets skull tog han ett stadigt tag om dem så att han inte skulle falla av när Sputniken började flyga.

Där satt han nu — en minut gick, två minuter gick, fem minuter gick. Sputniken flög inte alls. Den rörde sig inte det allra lilla minsta. Det var besynnerligt. Snuff-Snuff gjorde om allt från början. Han klev ned på marken och hoppade upp igen. Han gled som en skottspole fram och tillbaka mellan Sputnikspröten. Allt lika förgäves. Sputniken rörde sig inte ur fläcken. Snuff-Snuff var nära att gråta.

Men vänta. Nu begrep han. Kanske Sputniken behövde hjälp i början innan den satte fart själv? Han tittade sig omkring och upptäckte en hög smäcker björk i närheten. Det gav ho-

(Forts. sid. 30)

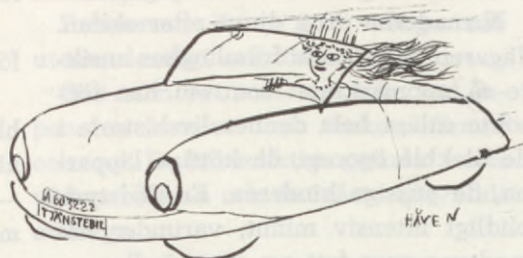

alf Hallberg

JULSALONGEN

BJÖRN "HIN" HINDERS HANS "HÅVEN" NILSSON

HERR SANDBERG

Modern Lucia

— Jag fick den i julklapp, men den tycker inte om mig

— Vad ska vi göra med Johansson
— han vill inte expediera djup-
frysta varor, för han blir så kall
om handen?

Modern tomte på väg
genom rymden

Rationellt skogsjobb

— Finns det några snälla barn här
— eller åtminstone några, som bara
har villkorligt?

Det verkar vara bakhalt

— Förstod jag er rätt? Vill han att jag ska se honom i ansiktet?

— Just så. Men utan glasögon.

— Hurså, är det nåt slags religiös ceremoni?

— Nej, det har ingenting med religion att skaffa. Förlåt mej, men jag förstår inte riktigt själv varför. Men jag ska snart ta reda på det.

Men efter att ha utbytt några ord med jägaren sa han, fortfarande lika oförstående:

— Jaa, han vill bara se er i ansiktet.

— Faller det honom så i smaken?

— anmärkte främlingen ironiskt.

— Nej, sa tolken med höjd röst, men ser ni han är ute efter den som mördade hans son.

— Har han blivit tokig? — frågade främlingen med aningen av skräck i rösten.

— Nej, sahib. Såna är de allihopa här.

— Men förstår ni vad ni säger, utbrast främlingen. Han betraktade jägarens mörknande ansikte, de nomader som omgav honom, allesamman beväpnade, och började känna det otrivsamt.

— Ja, sahib. Jag kan heller ingenting göra, försäkrade tolken. Allihop vill att ni ska ta av er glasögonen.

— Jag har ingen lust att se honom i ögonen! sa främlingen ilsket.

Tolken vände blicken från sin husbondes uppskärade ansikte mot jägarens förstenade ansikte och greps av ångest. Med gråt i rösten uppmanade han nu främlingen:

— Men jag ber er allvarligt att göra dem till viljes. Annars, som dom säger, förolämpar ni dom.

— Har ni förlorat vettet människa!? röt utläningen. Eller är ni tokiga allesamman? Va' är detta för ett idiotiskt land? Det är väl för djävulen inte jag som mördat hans son. Detta är ju fullkomligt vettlöst!

— Det är vettlöst, upprepade tolken, men jag ber er i alla fall att ta av glasögonen. Annars inträffar här något förfärligt obehagligt.

Nomaderna stod där med rynkade ögonbryn. Man visste inte riktigt om de var verkligt upprörda av denna märkliga scen eller om de, fängslade av allsköns äventyr, med förtjusning engagerade sig i vad som tilldrog sig och med åskådarens inlevelse upplevde alltsammans med huvudpersonerna.

Främlingen började helt förlora fattningen:

— At helvete med alla dessa asiatiska orimligheter! Ett obehagligt folk! Men vad ska man göra, tänkte han, skrämnd av gamlingens stela blick. Så sa han plötsligt, med tillkämpat lugn:

— Nåväl, jag har ju inte mördat hans son. Jag kan ju förstå hans känslor, åtminstone till viss del. Säg honom att jag ska ta av dem!

Och liksom på en teaterscen vände han sig bort, tog snabbt av glasögonen och vände sig därefter mot jägaren.

Nomaderna drog djupt efter andan. Jägaren betraktade främlingens ansikte så uppmärksam som om han försökte utläsa hela dennes livshistoria i de blekblå ögonen, de köttiga läpparna, de pussiga kinderna. En dödyst, olidligt intensiv minut, varunder nomaderna grep fatt om sina gördlar.

Slutligen vände sig jägaren bort och gick, utan ett ord, några steg åsido. Han stod där och stirrade ut i rymden, liksom om något eller någon avtecknat sig i skyn men som ingen annan än han själv såg.

Då satte främlingen på sig solglasögonen igen och sa, med ett ironiskt leende, till tolken:

— Säg till honom nu, att vem som än mördade hans son så är det väl nu klart att det åtminstone inte var jag.

Tolken översatte till pusjtu och fick av nomaderna det svaret att det var en engelsman som mördat hans son.

— Hur! utropade främlingen, en engelsman, men jag är ju amerikan! Varför hejdade de då mej?

— För dem är alla engelsktalande engelsmän, förklarade tolken.

— När blev då hans son mördad?

— För tio år sedan.

— Vad! Tio år sedan! Ja det här var då ett underligt land, sa amerikanen, torkade svetten ur pannan och gick obehindrad till sin bil.

Utan ett ord, utan en blick på nomaderna axlade den gamle jägaren sin hornkrona och tog av mot den branta bergstigen. Nomaderna slog sig åter ned på sina stenar och vår persisktalande kamrat bad dem berätta om vad som låg bakom denna märkliga begivenhet. Och samme man, som tidigare utlagt sina åsikter om tedrickandet, tog till orda:

— För tio år sedan försiggick här vid gränsen en mörksens gärning. Ingen vet exakt vad som inträffade, men vid en sammanstötning dödade en engelsman jägarens son. Detta är oom-

tvistligt ty det finns vittnen. Den gamle svor en helig ed att han skulle spåra upp mördaren och sen dess ser han varje engelsman, som dyker upp här, i synen. Nu för tiden reser ju fler amerikaner här än engelsmän, men jägaren gör ingen åtskillnad på dem.

— Nå men han kan väl inte helt enkelt utpeka en mördare utan någon som helst bevisning, inföll en ung nomad.

— Jo, han säger att hans hjärta osvikligt kommer att utpeka mördaren för honom.

— Men engelsmannen måste ju ha förändrats på alla dessa år.

— Han säger att om mördaren också bleve hundra år så skulle han igenkänna honom. Ni vet — sa berättaren — att om man dödar en kamelunge i moderns åsyn och för modern till platsen ett år senare så beger hon sig genast iväg till exakt samma plats, där hennes unge ljöt sitt blod. Men redan året därpå kommer hon inte att hitta platsen, ty då har hon redan en ny unge och har glömt den förra. Men hos människan går det inte över på ett år.

— Men varför tog han inte hämnd genast?

— Så fort han fått veta om mordet gick han över gränsen till Peshavar, men väl kommen dit hade engelsmännen gett sig iväg.

— Nå, han kanske är död för länge sen, sa en av mina kamrater.

Ett allmänt mummel hördes bland nomaderna när de fick detta översatt. Men berättaren, som kunde historien på sina fem fingrar, försäkrade:

— Nej då, jägaren är säker på att han lever. Därom har han blivit spådd i Kunar. Och där har spåmännen stor kraft. Efter att ha dödat en svart get försäkrade de honom att mördaren lever och att jägaren en gång kommer att möta honom ansikte mot ansikte.

Berättaren tystnade. En av nomaderna pekade upp mot bergen. Och alla såg vi hur jägaren, med den enorma hornkronan över axlarna, ledigt och oförtrutet strävade allt högre och högre, utan att en enda gång se tillbaka. Han blev mindre och mindre.

Nu kom en tullman och förklarade bilen vara färdig för avgång. Vi följde honom mot tullhuset men kunde inte låta bli att se oss om. Och då såg vi än en gång den gamle jägaren sträva allt högre och högre, medan bockhornen skimrade i solen. Han gick och gick som vore det hans avsikt att återlämna kronan till den ståtliga stenbock som han en gång berövat den på.

redan för tusen år sedan var Nippons söner utmärkta arkitekter och trädgårdsanläggare. När det gäller färgträsnitt, teckning och lackeringskonst är de i olika avseenden oslagbara både i fråga om teknisk och konstnärlig fulländning.

Det har sagts av någon, att japanen har en vuxen mans hjärna men ett barns hjärta. En sådan karakteristik kan bli föremål för de mest vittskilda tolkningar, men vilken tolkning man än väljer, kommer man nog ändå till den slutsatsen, att japanen är så olik en europé eller amerikan som någon gärna kan vara.

En vuxens hjärna och ett barns hjärta... Ja, hur skall man annars förklara japanernas ofta ytterligt hänsynslösa erövringspolitik, deras förkärlek för spröda blommor, finlinjiga tuschteckningar och invecklade teceremonier? Hur skall man annars kunna förstå deras oräddhet inför döden, deras omätliga nyfikenhet i fråga om praktiskt taget all mänsklig verksamhet, deras ofta oerhört starkt utpräglade hederskänsla, deras älskvärdhet och artighet, deras vördnad för förfäderna, deras ofta oförklarliga optimism i de hopplösaste situationer. Osv.

En amerikansk författare, John Davenport, skriver:

"I mitten av 1800-talet öppnade Japan dörren mot Västerlandet och har sedan hållit den öppen — men bara till hälften. Vad Japan innerst inne tänker, tycker och känner har alltid varit svårt att utgrunda, och är det i viss mån fortfarande. Vad fyller nu det tomrum som uppstått genom kriget, genom kejsarkultens sammanbrott, genom den häftiga övergången från segerrus till nederlagsstämning? Det är svårt att veta. Men en slutsats är klar: de mest kritiska av de frågor, som rör Japans framtid, ligger på det andliga planet. De bottnar i folkstämning och allmänna föreställningar, inte i några oåterkalleliga yttre fakta. Det är inte sant att Japans överbefolkade ö-liv måste döma landet till evig fattigdom — ett flitigt 90-miljonersfolk har bevisat motsatsen."

Ledande industrimakt

Ja, det har det nog. Japan är åter, efter årtionden av krig och jordbävningar — och efter atombomberna över Hiroshima och Nagasaki — den ledande industrimakten i Asien. Miljonstäderna på Hondo sjuder av liv och verksamhet, det byggs jättefartyg vid de hypermoderna skeppsvarven, oljeraffinaderier och kemisk-tekniska fabriker växer som svampar ur jorden, textil-

industrin arbetar för högtryck, massor av högklassiga optiska artiklar, cyklar, leksaker, fisk-, kött- och fruktkonserver m. m. vräks ut på världsmarknaden, jordbruket moderniseras, de berömda pärlodlingarna utvidgas osv.

Men...

Ja, det finns inte bara ett men, utan många. Japan måste importera 95 procent av sin råolja, nästan all järnmalm och 50 procent av sitt kol. Handelsbalansen är i ständigt fara. Kraven på råvaruimport bara ökar och ökar. Utlandsmarknaderna måste bli större.

Problemen är m. a. o. många och utomordentligt svårlösta.

Och man vet som sagt inte vad japanerna innerst inne tänker, känner och tror. De har mäktiga grannar i alla väderstreck — och de måste själva bli mäktiga.

Själv mord en gros

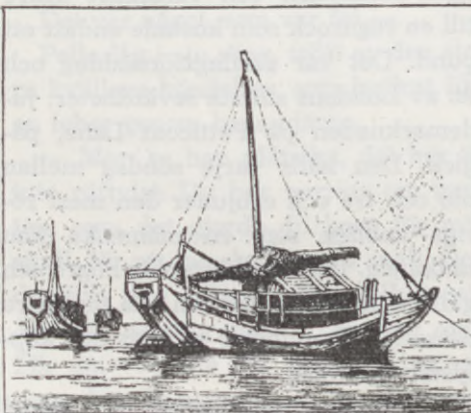
För ett århundrade sedan skedde den första stora metamorfosen. Nu sitter man och väntar på att den andra skall komma.

Jordbävningen 1923, andra världskriget och atombomberna bromsade på ett fruktansvärt sätt utvecklingen. Nu är man på väg uppåt igen. Till varje pris gäller det att återvinna allt vad som förlorats — frågan är "bara" hur det skall ske.

Den geniale pärlodlaren Kokichi Mikimoto höll på i fjorton år, innan han kunde skörda sin första runda pärla. När han dog för snart fyra år sedan var han ägare till världens största pärlodlingar. I dag levereras från hans anläggningar vid Ago Bay, en oceanvik vid Japans ostkust, ca 75 procent av alla odlade pärlor i världen.

Det är män av hans kaliber som japanerna behöver. Och de har dem kanske.

Även om tålmod och uthållighet är utmärkta egenskaper, så måste det dock även annat till för att kunna hänga med i atom- och automations-

Japansk djonk

ålderns hektiska utvecklingstakt. Detta "annat" kan vara på gott eller ont eller bådadera. Den vuxnes hjärna och barnets hjärta kan m. a. o. komma att sättas på mycket svåra prov.

På en areal av ca 385.000 kvadratkilometer (Sverige mäter ca 449.000 kvkm) gäller det för de 90 miljonerna japaner att synkronisera traditionerna med allt det lavinartat påträngande nya. Det gäller att få nya marknader och att höja den alltfjämt mycket låga medelinkomsten, som dock är högre än i något annat östasiatiskt land.

Harakiri, det förr särskilt bland samuraierna vanliga rituella självmordet, är numera något som bara får tillgripas under tider av yttersta förnedring. Under andra världskrigets slutskede begicks till exempel massor av självmord inom alla befolkningsskikt. Amerikanska soldater såg män, kvinnor och barn vandra hand i hand ut i havet, tills vattnet slöt sig över deras huvuden. Andra ställde upp sig på led och kastade sig ned från broar, bergstup etc. Själv mord med svärd, enligt samuraiernas metod, var dock inte särskilt vanliga.

I dag gäller det att överleva. Att invänta den stora metamorfosen nr två.

VÅRA GAMLA ...

(Forts. fr. sid. 11)

Visste ni att julklappen upptäcktes av Förenade Köpmanförbundet?

Visste ni att av 1.396.472.563 st. julklappar så är 1.269.395.979 st. slipsar?

Visste ni att det var samma siffror i forntiden, fast det då gällde näverskor?

Visste ni att en rejäl julafton varar hela kvällen?

Visste ni att julklapparna förr i tiden utdelades vid midsommartid, och då kallades påskpussar?

Visste ni det mesta av allt det här så har ni ingen anledning att oroa er, tycker jag. Ni kan i lugn och ro sätta er ner på julgransmattan och tänka på den tiden, då julen inföll vid juletid och man kretade önskelistor i rådhus-tornet. Hur man med klappande barnahjärta väntade på att pappa skulle komma in och påstå att han var jul-tomten. Och passa gärna på att uppliva några av de kära gamla jullekarna också. Mota Olle i grind, Datten och allt vad de heter. Tänk er in i det gamla ordspråket:

Julen kommer, julen går
så blir det — år från år.

FÄGELVÄGEN

(Forts. fr. sid. 16)

de ... och Rudolf Nilsson var nu säker på, att de hade kommit fram till Amerikas land, men aldrig hade han trott, förklarade han, att kreatur kunde föra ett sådant väsen i spiltorna. Ledare Viklund skrattade: det här var en fabrik, förklarade han.

De fortsatte ... och de kunde inte förstå att det fanns snö så här långt sydpå, ända här nere i Mittensverige.

Men de hoppades ända tills de kom ut på isen. Då gick sanningen upp för dem ... och de konstaterade nu att de hade blivit dragna vid sina näsor av en fin person som utgett sej för att vara riktig amerikafarareagent.

De var förstummade. Så småningom vände de molokna tillbaka mot detta som var en fabrik ... och vid fågelvägen låg alltså också industrin, och så småningom började flera av dem att arbeta inom den.

Men alltid levde inom dem tanken på Landet bortom havet.

ATT VARA TURIST ...

(Forts. fr. sid. 23)

snälla jovialiska handelsresande som nyss ätit en god middag och nu var på väg för att göra en god affär.

När det hela var över och jag lämnat min upphöjda utsiktspost överfölls

jag av en ivrig ung man som med pena och block i högsta hugg ville göra anteckningar om vad jag tänkte om de höga herrarnas besök. Jag försökte så gott jag kunde klargöra för honom att jag ingenting tänkte om det hela, åtminstone tänkte jag ingenting på engelska. När han upptäckte att jag var utlänning slog han förtjust ihop händerna, dansade en vild krigsdans omkring mig och släpade in mig i en taxibil. Jag fördes till en bar där jag fick bjuda på en whisky and soda, sedan en taxi igen, massor av gator någonstans neråt dockorna till en skum lokal. Jag presenterades för en del av hans kompisar som "my Swedish friend" och fick återigen förmånen att bjuda på whisky and soda.

Jag blev hjärtligt omklappad och ryggdunkad av mina nya vänner och det beställdes in mera whisky and soda samt flickor. Det sista är inte så omoraliskt som det låter. Många restauranger i London tillhandahåller sällskapsdamer åt gästerna, som i all anständighet skall se till att gästen har roligt så länge han befinner sig i restaurangen. De kostar ett pund stycket i hyra och får åtminstone inte utan särskild avgift medtagas.

Det var inte svårt att förstå vem det var som var "torsken" som det heter på svenska, dvs. den som skall betala kalaset. Min reskassa var knapp och jag ville stanna i London några dagar till. Jag beslöt mig för att sticka. Intill mitt bord fanns lyckligtvis ett fönster i jämnhöjd med gatan. När det blev för rökigt i lokalen öppnades detta av en vaktmästare och då min nye vän och de andra vännerna gick upp för att dansa passade jag på att hoppa ut. Min basker blev kvar därinne, men något minne bör man ju lämna kvar hos sina vänner. Jag hoppas att de inte kände sig alltför besvikna.

Effektiv rockförsäljning

Ett par dagar efteråt blev jag utan egen förskyllan och värdighet ägare till en regnrock som kostade endast ett pund. Det var söndagsförmiddag och en av Londons största sevärdheter, judemarknaden på Petticoat Lane, pågick. Den hålls varje söndag mellan nio och tre och erbjuder den mest röriga anblick som en människa kan tänka sig. Den ena rösten är högre och gällare än den andra och alla tänkbara sensationella nyheter erbjuds den köplystna publiken.

I byxfickan hade jag en väl kramad enpundssedel och meningen med den

TROLLET SNUFF ...

(Forts. fr. sid. 26)

nom en idé. Björnen Bamse erbjöd sig villigt att klättra upp i björken och när han kom upp i toppen böjde sig trädet i en båge ned mot marken. Skogens djur hjälpte till att hålla trädet nere. Nu placerades Sputniken med Snuff-Snuff i en klyka i trädkronan. Sedan släppte alla taget samtidigt. Nu blev det fart på Sputniken. När björken rätade på sig skickade den iväg Sputniken högt över trädtopparna. Huuuuii ... vad det gick! Se upp! Här kommer trollet Snuff-Snuff. Skogens första rymdfarare.

Sputniken for först rakt upp i luften, men ganska snart började den dala för att slutligen slå ned i grantopparna ett hundratal meter längre bort. Snuff-Snuff fann sig plötsligt sittande på en gungande gren. Han hade inte tagit någon skada vid fallet utan kommit undan med blotta förskräckelsen. Han tittade sig förvirrad omkring. Hans första tanke gällde Sputniken, men den hade ohjälpligt kapsejsat. Den stolta rymdfarkosten hade krossats vid störtdykningen ned i Skogen. Dess bana var lysande men kort.

Snuff-Snuff klättrade bedrövad ned på marken. Han smög sig tillintetgjord bort ur grannskapet. Han hade uppgivit alla tankar på att flyga till Månen. Nu hade ett långt allvarigare problem dykt upp inom honom. Hur skulle han egentligen förklara för Trollefar vart den stora fina jordgloben över Trollriket tagit vägen?

var att jag skulle köpa med mig en souvenir hem till Sverige. Jag stannade framför en klädmånglares disk och fingrade en smula på en regnkappa av plast. Innan jag visste riktigt hur det gått till hade jag regnkappan på mig och var omgiven av en hel svärm vilt gestikulerande köpmän, som antagligen försökte övertyga mig om vilken oerhörd nytta jag skulle ha av plagget. När jag drog upp näsduken för att torka svetten ur pannan följde enpundssedeln med och en av försäljarna tog triumferande upp den och la den i kassan. Sedan tog de hand om nästa offer och brydde sig inte ett dyft om mina protester. Jag var följaktligen ägare till en regnkappa.

Så kan det gå för den som hamnar i London utan att kunna engelska, vilket inte hindrar att man ändå kan tycka det är roligt att vara där och gärna skulle vilja göra om besöket.

BLEKINGESKALDEN ...

(Forts. fr. sid. 21)

tet med dem som var utestängda från den ombonade idyllen, att han inte var okänslig för de vindar som blåste i August Palms, Axel Danielssons och den unge Brantings tidevarv.

Dikten heter "I aftonsången" och har ställts främst av hans "Efterlämnade dikter". Tre gatstrykare har under höstrusket sökt sig en stunds skydd i det guld- och ljusstrålande templet:

Här ha de den sköna värmen
och sitta i tempelljus,
få torka den drypande ärmen
vid körsång och orgelbrus.
Och sedan, förrn orgeln tiger,
predikstolen bestiger
herr prästen vid ljus och koral
och stunden till andakt viger
med böner och högstämt tal.

Än skimrande kallt profetiskt
det ljuder en järnhård lag,
än svärmande högpoetiskt
med bildpräktigt föredrag.
Men tiggaren, höjs honom modet
vid talet om korset och blodet,
som läker syndarens ärr?
Jag ville så gärna tro det,
men kan ej tro det, tyvärr.

Sitt intryck de orden förfela
på den som av tröst har behov,
de se i det klingande hela
ett hjärtlost vältalighetsprov,
där skimret med isköld sig enar,
som golvet, trots färgvarma stenar,
känns kallt genom trasig sko.

Thelanders samtid var en tid av mycken idealitet. Det var en kamptid — inte blott proletariats kamp och kampen för andlig frihet: då föddes också tanken på folkförbrödring och evig fred mellan folken, den tog sig uttryck i organisationer och sammanlutningar. Den unge idylldiktaren var lyhörd även här:

Du Herrens dag, vi älska dig med fog,
om vilken skalder och profeter sia,
då varje svärd skall hamras om till lia
och varje spjutspets smidas om till plog,
då späda lammet, vilsefört i skog,
skall utan men varginnans spenar dia
och inte vilddjur skall av hunger skria,
men hinden leka tryggt vid björnens bog.

Om de jordiska tingen sjöng Curt Thelander helst och lyckligast. Men kanske vände sig hans sinne och hans blick i det sista från detta närvarande, förtroligt älskade, som han omfattade med hela sin varma ungdomshåg mot en annan, fjärrbelägen och högre verklighet, mot "tingen bortom tingens

värld"? Bland hans "Efterlämnade dikter" finns även en som heter "Blomdoft i februari" och som antyder något sådant:

Så är det ock — jag tänker —
då något verk av skönhetsid
åt själen vårbud skänker
i världens vintertid —
en ton, en bild, en känslöbikt —
de röra hjärtats strängar
och bringa dem i svikt.

Ej längre ut man härdar,
man förs mot klara solars klot
och hastar drömda världar
och glada himlar mot.
En stund en frigjord stoftets träl,
man jublar jorden sitt farväl —
och för en evig sommar
man bärgad ser sin själ.

JULTOMTEN OCH ...

(Forts. fr. sid. 19)

Pelles ögon lyste medan han girigt lyssnade.

— Å, tänkte han, omedvetet uppfyllt av en rysande beundran — å, så hon kan narras, mor!

Men den kvällen grät han sig i sömn. Det hade känts så besynnerligt, när mor läste aftonbönen med honom. "Gode Gud, gör Pelle till en snäll gosse, amen!" Han kunde ju aldrig få bli snäll. Han kunde ju inte jaga bort lögnen, som stod och hånlog vid hans huvudgård. För snart var det julafton, och en jul utan julklappar — nej, det kunde han inte alls tänka sig.

Pelle bockade och tog i hand. Det var så många, som han skulle tacka — far och mor, faster Augusta, morbror Lars, tant Anna, hembiträdet Lisa.

Tomten hade inte gått förbi. Pelles julklappar fyllde ett helt litet bord borta i hörnet, just där granen stod.

Han såg mycket högtidlig ut medan han gjorde sin rond, men riktigt glad kände han sig inte.

Det var något, som var fel —

Pelle låg i sin säng, trött av den stora kvällens händelser, som bullrat likt en feber genom hans hjärna.

— Mor, sa han plötsligt, det här är inte rättvist. Du har narrats om tomten, men det gjorde du bara för min skull, för att jag skulle vara snäll. Och du fick inte mer än fem julklappar. Jag har narrats mycket, mycket mer. För det var inte alls sant, att jag var uppe hos Nils, och allt det där, som jag berättade om hans pappa och bion och elefanterna i Nilen och aporna och

NYÅRSBEKÄNNELSE

(Forts. fr. sid. 17)

Man går och lägger sig. Sover oroligt. Vaknar efter några timmar med ett tryck över bröstet. Tassar ut i tamburen. Lyssnar inåt salongerna.

— Om man tar bort tre äggvitor, säger Viran. Så blir ...

— Det ska inte vara några äggvitor, säger Signe Andersson.

— Min mammas recept... säger Viran.

Man går stilla in till det lilla barnet. Väcker henne och börjar packa. Fyllt av en enda fråga:

— Har de klenäter till jul på pensionat i Åre?

— Det ska inte vara några äggvitor, säger Signe Andersson

gottpåsen, som jag glömde kvar — det var inte heller sant. Jag vet inte alls, om Nils har någon pappa. Men jag fick tolv julklappar, fast jag har narrats mycket, mycket mer! Å mor, kan du förlåta mig? Du får ta tillbaka alla mina julklappar, det gör alldeles det-samma. Jag bryr mig inte om dem.

Julens bildkorsord

Illustration text:

- Woman: - EN SÅN FLAX!
- Man: AHA!

Crossword puzzle grid (words found in the image):

- 1. F. R. M. A
- 2. OND
- 3. KYLER
- 4. SÖT
- 5. MISSUNNSAM
- 6. SLO
- 7. TRÄD
- 8. SKRIKA
- 9. FAKTISKA PÅ RÄKN
- 10. FÄRDIG
- 11. ET UTE
- 12. BUSKE
- 13. KAINS BRÖDER
- 14. I GÖR VINDEN
- 15. HAR BITET
- 16. MATT
- 17. EROS
- 18. NÖJE
- 19. DRYCK
- 20. HAVS-VÄXT
- 21. LITEN MÖBEL
- 22. LÅNG RAD
- 23. DJUR
- 24. PEKKA
- 25. TON
- 26. SLÄPA
- 27. TON
- 28. HALV
- 29. TRÄD
- 30. UDE
- 31. PIPPI PÅ NÅGOT
- 32. BÅTAR
- 33. ADA
- 34. IRRITERAD
- 35. VÄXT
- 36. STAD
- 37. KAN KAFFE VARA
- 38. YTA
- 39. TVUNGEN
- 40. DJUR
- 41. SÄLLSKAP
- 42. SKYDDA
- 43. UTBILDAR
- 44. TVÄTTAD
- 45. FISK
- 46. KVIST
- 47. SUGER NÄRING
- 48. STIG
- 49. YTA
- 50. UTBILDAR
- 51. INGENJÖR
- 52. PÅ BÅT OCH I HEM
- 53. BERTIL
- 54. SEN
- 55. FÄLT
- 56. SUGER NÄRING
- 57. STIG
- 58. GUDINNA
- 59. TITEL
- 60. PÅ BÅT OCH I HEM
- 61. BERTIL
- 62. UT-SVÄVNING
- 63. GER TID SKATT
- 64. SUGER NÄRING
- 65. STIG
- 66. GUDINNA
- 67. TITEL
- 68. PÅ BÅT OCH I HEM
- 69. BERTIL
- 70. HJÄLPT
- 71. SUGER NÄRING
- 72. STIG
- 73. GUDINNA
- 74. TITEL
- 75. PÅ BÅT OCH I HEM
- 76. BERTIL
- 77. KADAVRER
- 78. SUGER NÄRING
- 79. STIG
- 80. GUDINNA
- 81. TITEL
- 82. PÅ BÅT OCH I HEM
- 83. BERTIL

Bottom illustration text:

- Left: - NU ÄR DET JUL IGEN - NU ÄR DET JUL IGEN ...
- Right: - OCH JULEN VARAR IN TILL PÅSKA....!

BOKEN OM...

(Forts. fr. sid. 7)

kisk general med väldiga mustascher, som hette Metaxas. Han var redan då en berömd man. När jag legat i min säng ett dygn, kom det ned en frukt-korg från en för mig okänd finsk dam i våningen ovanför — hon önskade mig välkommen och hoppades att jag snart skulle få ge mig av. Hon frågade, om jag ville vara med i en gissningstävlan, och eftersom frågorna — som gick runt hos de sängliggande skandinaverna — rätt ofta var litterära, hade jag ingen svårighet att vinna. Den fina gamla damen fick jag aldrig råka före hennes död. Men hennes man, som ofta kom och hälsade på henne, besökte mig ibland. Han hette Paasikivi och titulerades bankdirektör. Ingen anade då, att han skulle bli en man känd i hela världen. Allra minst han själv — han brukade tala om sig själv som förbrukad. Han var påfallande litterärt kunnig, men framför allt talade han politik. Jag chockerades av hans lugna och vänliga sätt att tala om Ryssland och av hans kritiska tonfall gentemot tyskarna. Han hade en tilltalande barsk humor. Han skänkte mig — något som var förbjudet — en flaska Martell, som jag hastigt stack under täcket, när diakonissan Schwester Marie kom in.

Också diktaren Gerhardt Hauptmann infann sig, på besök, med film-skön fru. Och inte långt från sanatoriet bodde — fast inte i samma flotta villa som nu — Hermann Hesse, redan då isolerad, nevrotisk och folkskygg.

Hasse Ekman filmade romanen

Mycket i romanen härrör emellertid inte alls från Agra. Det rum, där hjälten råkar den sköna Gisèle, är i själva verket tornkammaren i Sigtunastiftelsens kapelltorn. Mötet med den unga

damen utspelades i verkligheten exakt så som det sker i romanen. Om det nu kan ha något intresse.

Boken har också filmats av Hasse Ekman efter krigets slut. Han spelade själv huvudrollen, "min" roll; den sköna Vellamo (i originalupplagan heter det felaktigt Velamo) spelades av Viveka Lindfors. Jag följde med filmtruppen till Schweiz och besökte på nytt mitt gamla sanatorium. I mitt eget rum låg en dödsdömd tysk SS-officer, som kommit hem från Ryssland. Han fick veta, att jag var författare och bad mig bevakande meddela världen, att det var en ren judelögn att det över huvud fanns koncentrationsläger i Tyskland. "Tro mig", sade han hest, "der Führer skulle aldrig tillåta något så omänskligt..." Han dog kort tid efteråt.

Det hade sin egendomliga tjusning att se vännen Hasse Ekman spela mig själv på exakt de platser, där jag en gång jagats av döden på blodigaste allvar.

När jag nu läser igenom denna ungdomsbok, som av någon för mig alltså obegriplig anledning blivit så populär i Sverige, och som ännu på senare år visat sig kunna väcka samma intresse i Holland och Tyskland, känner jag bara delvis igen mig själv. Var jag verkligen så förfärligt ung? Visste jag så litet? Hur kunde jag våga skriva en roman utan att ett ögonblick ha reflekterat över romanens teknik och mina egna uttrycksmedel? Hur vågade jag till den grad lita på min intuition? Jag tror, att jag senare skrivit bättre och viktigare romaner, men ingen har riktigt nått samma popularitet. Kanske beror det bara på själva tonfallet — spänningen och kampen hos en ung man som, just när han skulle börja leva sitt liv, ställdes inför hotet att mista det. Men inte hade en tanke på att ge sig.

RÄVLANDA...

(Forts. fr. sid. 10)

fick möjlighet att utföra etsningar osv. Ett patientföreningen tillhörigt bibliotek förvaras i sjukhusets "tysta rum", där allt samtal är förbjudet och dit man skall kunna dra sig tillbaka för att i lugn och ro läsa eller skriva.

En faktor av stor betydelse för ett klientel sådant som detta blir också att fritidslokalerna kunna utformas med flera skilda enheter. Den periodvisa motvilja mot vissa medmänniskor, som alltid uppträder i människogrupper som lång tid bli isolerade tillsammans, t. ex. fartygsbesättningar, måste också uppträda på ett sanatorium av denna beskaffenhet. Vi äro därför mycket nöjda med att vi disponera icke mindre än trenne dagrum, varigenom patienterna kunna undvika medpatienter som de för tillfället finna obehagliga. Vi ha också tvenne skilda matsalar.

Ett annat anstaltsproblem som också ständigt är aktuellt är kosthållet: en viss enformighet torde nästan alltid göra sig gällande även om man som på Rävlanda har den mest skickliga ledning av köket. Det är därför av betydelse att patienterna ha möjlighet att själva tillreda mellanmål, och på Rävlanda ha de tillgång till tvenne tekök.

En viktig detalj i vår strävan att försöka minska hemlängtan hos patienterna är att fylla åtminstone några av kvällstimmarna med underhållning. Det är därför med allra största tacksamhet vi på Rävlanda tagit emot den första TV-apparat som Göteborgs sjukhusdirektion försett något av sina sjukhus med.

En gång årligen har patientföreningen på sanatoriet anordnat en basar, då patienterna försälja bl. a. en del produkter från sin "arbetsterapi". Med medel som härvid inlutit ha de senare under året kunnat arrangera soaréer på sanatoriet med filmföreläsning och musikalisk underhållning med artister från Göteborg. Även dans har tillåtits i en viss utsträckning.

Om läsaren nu gör den reflexionen att man bör vara rätt frisk för att ligga på detta sjukhus, så har han kanske rätt. Men dels vårdas nyopererade och de mera sjuka, som nämnts, icke här, dels anse vi att den kroppsansträngning några kvällstimmars dans medför mer än väl kompenseras av att patienten trivs med sitt sjukhus under de följande månaderna.

TÄVLINGSREGLER

Lösningarna måste vara Status redaktion, Postbox 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 januari 1959. Tävlingsbrevet skall vara märkta med ordet "Bildkorsord".

Varje kuvert får endast innehålla en lösning. Glöm ej att tydligt ange namn och fullständig adress.

Fem priser utdelas enligt följande: första pris 50 kr, andra pris 25 kr, tredje pris 15 kr, fjärde pris 10 kr och femte pris 5 kr.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status februarinummer 1959.

De nio dikterna

I årets jultävling presenterar vi nio kända dikter, var och en på sitt speciella sätt. En dikt har t.ex. blivit rättegångsreferat, en har fått formen av ett barnbrev, osv, osv. På tävlingskupongen finner ni namnen på de nio dikterna och deras författare och det gäller att rätt para ihop dem med de nio tävlingsmomenten. Fyll alltså i kupongen med de nio numren på rätt plats.

Gösta Knutson

1 ETT RADIOREFERAT: Hon kommer... hon kommer... jag ser henne tydligt... hon kommer närmare... hon kommer närmare... å det är en underbart vacker dag här i hjärtat av Dalarna... hon kommer... nu ser jag hennes utslagna hår... nu kan jag tydligt urskilja hennes anletsdrag... å vilken hy hon har, vilken underbar hy... som mandelblom...

2 LILLA LISA SKRIVER UPPSATS: Det var på en gammal gård som det bodde en gammal tant, och hon var sjuk för det mesta, och när det gjorde ont i hennes ben, så kände hon att det skulle bli fult väder, och hon hade mycket tråkigt hemma, och hon drack fläderte, och så hade hon en kammarpiga, och det var gyllenläderstapeter i stora salen, och så satt det en massa släktporträtt runt omkring på väggarna...

3 NYHETER FRÅN TT: Enligt vad TT erfarit, har de fientliga styrkorna nu framträngt till endast några få mils avstånd från den grekiska huvudstaden.

4 RÄTTEGÅNGSREFERAT: Den tilltalade medgav att rödvin hade druckits på förmiddagen. Det hade gått åt ett antal buteljer, men hur många kunde han inte på rak arm erinra sig. Vid utflykten hade huvudrätten utgjorts av fågel, och blåsmusik hade förekommit.

5 MODERN POESI:

Den gången
glömmer jag aldrig,
den första,
den allra första.
Förmiddag.
Sol.
Bugande ängsblommor.
Sakta vind.
Böljor, snäckor.

6 GALA-PETER: Många kända ansikten svängde runt vid lördagsbalen. Man såg den vackra Bolla från T. man såg Britta från F. Kajsa, Tilda och många andra. Där kastade Petter i Toppsta just upp vilda Kersti i luften, och snudiga Marja hade en öm herdestund med virile Flaxman från Torpet. För dansmusiken svarade genompopuläre Nils Utterman.

7 PROTOKOLL: § 8. Till protokollet ville herr prosten ha antecknat, att han vore missnöjd med D:s beteende. Prosten hade infunnit sig för att efterhöra om han kunde vara D. till någon hjälp, varvid han, prosten, formligen hade blivit utdriven ur rummet av D:s tjänstefolk.

8 EN SAGA: Det var en gång en flicka. Hon bodde långt, långt härifrån, borta på en ö någonstans långt borta. Hon bodde inte på landet, den här flickan, nej hon bodde i staden, i själva landets huvudstad, och hon var så ensam och så ledsen och så fattig. Det enda hon hade i hela världen var en röd ros. Och nu satt hon och tittade i sitt fönster.

9 AFFÄRSBREV: Edert ärade bekommet, och hava vi bemärkt att Edert hjärtas lust och kval ej äro till salu, varför vi med beklagande måste konstatera att saken från vår sida är utagerad.

Tävlingskuverten

som måste vara märkta "De nio dikterna", skall vara Status redaktion, Postbox 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 januari 1959. Endast en tävlingskupong får finnas i varje kuvert. Lösningen och pristagarnas namn meddelas i Status februarinummer 1959.

Följande priser

utdelas för de först öppnade rätta lösningarna: första pris 100 kr, andra pris 50 kr, tredje pris 25 kr, fjärde pris 15 kr och femte pris 10 kr. Dessutom blir det tre priser i form av gratisprenumeration på Status under ett år.

TÄVLINGSKUPONG

Dikter:	Nummer:
Viktor Rydberg: DEXIPPOS
Birger Sjöberg: DEN FÖRSTA GÅNG JAG SÅG DIG
E. A. Karlfeldt: JUNGFRU MARIA
A. M. Lenngren: PORTRÄTTERNA
J. L. Runeberg: DÖBELN VID JUTAS
Carl Snoilsky: NOLI ME TANGERE
Evert Taube: FLICKAN I HAVANNA
G. Fröding: DET VAR DANS BORT I VÄGEN
C. M. Bellman: VILA VID DENNA KÄLLA
Namn	
Adress	
Postadress	

VEM VINNER VAD

i De Lungsjukas Riksförbunds Rikslotteri 1959

med över 4.580 vinster

1 Austin personbil A55	5 Monarpeder M348F
1 Austin personbil Healey Sprite	5 Elektrolux hushållsassistenten
3 Austin personbilar A35	Rörstrands bordsserviser
5 TV-apparater, Luxor Kavalkad, med FM-radio, valfritt radiogrammofon och reseradio	Rostfritt till hushållet m.m.
10 TV-apparater, AGA, bordsmodell, valfritt radiogrammofon och reseradio	Presentkort å lägst 10 kr.

Lotter säljes genom riksförbundets lokalföreningar i hela landet
eller genom rekvisition direkt från DLR-lotteriet

Bilda familjekedja — teckna månadsabonnemang

Rekvissionskupong på nästa sida

Sv. Allmänheten
Fol

VINN

*sportbil —
familjevagn —
televisionsapparat eller
något annat värdefullt i*

DLR-lotteriet 1959

Lottpris 2 kr.

Härmed beställes
..... st. lotter à 2:- att sändas omkring 1 febr. 1959 mot postförskott + porto, eller
..... st. lotter à 2:- att sändas varje månad fr. o. m. febr. t. o. m. juni 1959 mot postförskott + porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes omedelbart efter dragningen.

Namn:
Adress:

Var god texta!
Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 10/58

Frankeras med 20-öres frimärke

10 lotter — dragningslista gratis
20 lotter — dessutom portofritt

Rekvirera nu!

**DLR-lotteriet
Box 4149
STOCKHOLM 4**